

MEANDER

#4

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 18 | okt-nov-dec 2020

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

INHOUD

4 Broedende bonte vliegenvanger in Nazareth
5 Extra ogen in het veld
6 Een gouden vis in de gouden rivier
9 Bijzondere vogelwaarnemingen - zomer 2020
12 Schildwantsen
16 Een klucht patrijzen …
18 Wie heeft droogtestress?
20 Wie wil meehelpen nieuw leven te blazen in JNM Vlaamse Ardennen?
20 Week van het Bos
21 Kalender
25 Recordaantal tellingen ondanks wisselvallig vlinderweer
27 Slechtvalk op de kerktoren van Nazareth
29 Stappen langs de Belgische kustlijn!
32 Soms irritante maar zeker nuttige insecten
33 Boekbespreking
34 Mediawatcher
37 1952?
38 Klimop, najaarsbloeier bij uitstek
39 Het aards paradijs ontdekt!
40 Vlaamse Ardennensap

Natuurinbreuken? Bel 09 276 20 00 of natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen.
www.natuurpunt.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 30 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of op rek. BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, 09 386 38 95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055 60 45 21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.
www.vlaamseardennenplus.be

CONTACTPERSONEN
Dirk Criel 055 45 66 10

WEBSITES
www.vlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Herzele**
  Mieke Dennequin 0473 95 74 02
  Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Oudenaarde plus**
  Alexander Van Braeckel 0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Filip Hebbrecht 055 49 55 63
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Dimitri Van de Populiere 09 310 78 81
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel
  dirkcriel@skynet.be
- **Duivenbos 6632**
  De Neve Johan 054 50 18 59
  natuur.herzele@scarlet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Filip Hebbrecht 0490 57 18 33
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  André Vandecapelle 0498 45 93 42
  andre.vandecapelle@skynet.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@scarlet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Lies Van der Mast 0498 07 41 29
  liesje.vdm@hotmail.com
- **Vuilbroek 6126**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Johan Cosijn 055 30 98 10
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Verzending Meander
Arsène en Yvette Benoot 09 386 38 95
arsene.benoot@skynet.be

Cover ©Vilda/Yves Adams

Lay-out Something Ellis

Oplage 4150 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €7,5 op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Blijf verwonderd

Een klein jaar geleden besloot ik dit voorwoord te schrijven. Er stond heel wat op het programma van de Vlaamse Ardennen, dus stof genoeg … dachten we … Maar ondertussen stond de hele wereld op zijn kop! We werden overrompeld door één en al verwondering!

Wij, die dachten dat we alles in de hand hadden, dat we met onze rationaliteit alles konden beheersen en bedwingen. Dat we met onze geneeskunde, onze techniek, onze wetenschappen al ons ongemakken en geluk onder controle konden houden. Zo moesten we gewaarworden, dat we niet alles in de hand hebben, hoe menselijke onmacht en tekorten onderdrukt en ontkend worden. We geloofden zo sterk in de toekomst, in het maakbare, in de autonomie, in de nieuwe mens die voor elk probleem een oplossing kent, waardoor we juist heel kwetsbaar en afhankelijk werden.

Dit alles maakte ons verwonderd, maar ook verontwaardigd en verward.

Was het niet de kunst, de filosofie, de religie die ons probeerde bewust te maken met al zijn ideeën, verhalen en symbolen van onze onmacht ten aanzien van het lot? Dat we moeten aanvaarden dat er geen eenduidige antwoorden en oplossingen zijn en we nu voor onveranderlijke feiten staan? Maar we kunnen wel onze mening hierover veranderen, ook onze wijze van observeren en op een creatieve manier omgaan met die verrassende werkelijkheid.

Het is wijs te beseffen dat we feilbaar, onvolmaakt en in vele gevallen machteloos zijn. Ons leven krijgt pas reliëf, waarde, schoonheid en betekenis door de problemen waar we mee geconfronteerd worden, zeker als we ze in het beste geval kunnen overwinnen.

Verwondering …! doorbreekt de voorspelbaarheid van wat we verwacht hadden: de gewone gang van het alledaagse leven wordt opgeschort en we leren er met andere ogen naar kijken …

Laat ons anderzijds ook weer verwonderd zijn door onze natuur, die zich klaarmaakt voor de grote metamorfose. Je ziet ze al verschijnen: de gele, rode en bruine tinten, in de bomen, op de grond. Je hoort ze al ritselen bij het wandelen en fietsen, de veel te vroeg gevallen bladeren. En dan is er dat laatste zoemen van insecten die haastig nog een spleetje of gaatje zoeken om te zorgen voor het nageslacht, de felgekleurde vruchten die ladders in de bomen jagen en vogels in de struiken. Bespeur verzameling van vogels, verzameling van verrekijkers en telescopen om de beginnende trekvogels te bespieden. Zie tuinen die worden gesnoeid en soms veel te netjes worden opgeruimd. De laatste velden die worden gerooid door luidruchtige gevaarten.

De natuur, hier bij ons, maakt zich klaar voor herstel en rust. Wij daarentegen worden wakker gemaakt uit onze coronaslaap, omgeven door veel vuur en te weinig water …

Zet al je zintuigen open. Dat helpt om beter te begrijpen, verwonderd te blijven en jouw verbeelding te prikkelen!

Chantal Lafort

Broedende bonte vliegenvanger in Nazareth — Een broedseizoen verder

Trouwe lezers van Meander konden in het laatste nummer van 2019 lezen hoe een bonte vliegenvanger broedde in de Hospicebossen te Nazareth. Ik eindigde mijn artikel met de opmerking dat het nog te bezien viel of ze volgend jaar weer present zouden zijn. Komt daarbij dat 2020 het éérste jaar is van drie inventarisatiejaren voor de nieuwe Vlaamse broedvogelatlas die hopelijk in 2025 zal verschijnen.

Wat zou het leuk zijn om de bonte vliegenvanger te mogen noteren als broedvogel. In het hok van 5 op 5 km dat ik zelf inventariseer liggen zowel de Hospicebossen als het Domein van Ooidonk.

Jawel hoor, op 11 april, een dikke 14 dagen vroeger ten opzichte van vorig jaar, zag Jo Buysse als eerste een zingend mannetje in de Hospicebossen. Op exact dezelfde plaats liet het mannetje zijn typisch liedje horen. Op 17 april werd de eerste waarneming gedaan van het vrouwtje en er werd gebroed in dezelfde natuurlijke nestholte van de Corsicaanse den. Mannetjes blijven van katoen geven, ook als het vrouwtje al op eieren zit, waardoor dit een relatief gemakkelijke vogel is om te inventariseren. Op 26 mei vlogen de oudervogels druk heen en weer met voedsel naar de nestholte en op 2 juli zag ik als laatste een bonte vliegenvanger. Waarnemingen van jonge vogels heb ik niet gevonden op waarnemingen.be.

In mijn vorig artikel over de bonte vliegenvanger schreef ik dat er mogelijks nog vogels konden broeden in private bossen in ons werkingsgebied. Met toestemming van de graaf mocht ik samen met Jo Buysse het domein van Ooidonk een paar keer betreden in het kader van de inventarisatie voor de broedvogelatlas. Op zaterdag 9 mei bezochten we het domein en we vonden zowaar niet 1 maar 2 zingende mannetjes in het domein. Dit in een volledig ander biotoop dan de Hospicebossen. Beide vogels waren aan het zingen en aan het rondvliegen om en rond grote eiken waarvan de grootste bomen een diameter van 1,20 à 1,30 meter hebben. Dit wordt aanzien als het favoriete biotoop van de bonte vliegenvanger. Onderzoekers in Groot-Brittannië en Duitsland stelden vast dat er toch een verschuiving was van broedende vogels van loofbossen naar gemengde bossen en naaldbossen. Grotere diversiteit van naaldbossen en de rupsenpiek die in rijke loofbossen vroeger valt zouden de oorzaak zijn van deze verschuiving. Het domein is doorsneden met brede wandelgangen en maar op twee plaatsen staat geconcentreerd een groep naaldbomen. Natuurlijke holtes zijn er zeker genoeg om in te broeden. Bewijs waren de verschillende spechtensoorten die talrijk aan het roepen waren tijdens onze bezoeken. Ook zijn broer, de grauwe vliegenvanger werd die dag waargenomen tijdens het jagen op insecten. Op 26 mei werd ook aan de buitenrand van het domein een bonte vliegenvanger waargenomen.

Bonte vliegenvanger, Hospicebos Nazareth — ©Gilbert De Ghesquière

Na een eerste inventarisatie voor de Vlaamse broedvogelatlas is het duidelijk (in mijn hok toch) dat de broedende bosvogels die leven in de steeds ouder wordende bossen een lichtpuntje zijn.

In de broedvogelatlas van Nederland, die verschenen is in 2018 en het resultaat is van de inventarisatiejaren 2013-2015, lezen we dat de populatie daar niet verder afneemt. De aanpassing om op tijd te komen in het broedgebied met de bijhorende rupsenpiek is gunstig voor broedende bonte vliegenvangers.

We zijn hoopvol voor volgend jaar!

Niko Van Wassenhove

Extra ogen in het veld

Kievitsjong — ©Chantal Lafort

De kievit was ooit een algemene soort van het akkerland. Sinds de intensivering van de landbouw krijgt de soort rake klappen. Dit is niet te verwonderen aangezien zij blote akkers als broedplaats verkiezen. Bovendien valt het eerste broedsel (maart-april) vaak samen met de eerste activiteiten op het akkerland. Dit heeft als gevolg dat nesten inclusief eieren ingeploegd of ingezaaid worden. Het 2de broedsel (mei-juni) wordt dan weer bedreigd door sproeiactiviteiten, voornamelijk op maïs- en aardappelakkers.

Om de kievit te helpen sloegen we met enkele enthousiaste Natuurpunters van Herzele en Sint-Lievens-Houtem de handen in elkaar. Vanaf maart werden potentiële akkers geïnspecteerd op nestindicerend gedrag van kievit (maar ook veldleeuwerik en patrijs). Er werden zes nesten op één ingezaaid maïsveld ontdekt. Het veld lag pal op de grens tussen Herzele en Sint-Lievens-Houtem. Een samenwerking drong zich dus op.

Eerst zochten we uit wie de eigenaars waren van de grond. Er werd contact opgenomen met de actieve landbouwer(s). Zij bleken allemaal oor te hebben voor ons verhaal en waren bereid mee te werken. Er werden afspraken gemaakt en wij werden ingelicht over de toekomstige activiteiten op dit perceel. De nesten werden nauwkeurig in kaart gebracht. Er werden ook stokjes voor de maïsrijen geplaatst als hulpmiddel om de nesten terug te vinden. Op de dag van de sproeiactiviteit repten we ons naar het veld om de nesten te beschermen met een handdoek. Er bleken in 4 nesten telkens 4 eieren te liggen. Een nest bevatte een rot ei en een wijfje had net verse kuikens uitgebroed. Omdat de vogels direct kunnen rondlopen werden ze in veiligheid gebracht op een ander perceel nabij het broedperceel. De ouders maakten naast een hels lawaai geen probleem van deze interventie: de kuikens werden direct terug onder hun hoede genomen.

Over de hele kouter werd het ganse broedseizoen gemonitord om nieuwe nestplaatsen te ontdekken. Er werd twee maal beroep gedaan op Falco Flight. Een drone die mee naar nesten speurde. Er werden nesten van veldleeuwerik, kievit en patrijs gedetecteerd. Van patrijs werden minstens drie roepende mannetjes en ouders met jongen gevonden. Een aantal broedsels lag in graanakkers waarvan we wisten dat deze niet meer zouden worden verstoord. Een nest van veldleeuwerik bevond zich op een klaverluzerne akker waarvan een maaibeurt dreigde het nest te vernielen. De precieze coördinaten werden aan de landbouwer bezorgd en deze spaarde het nest dankzij een staaltje vernuftige technologie.

Uiteindelijk kunnen we wat betreft de kievit stellen dat bijna twintig kuikens het daglicht hebben kunnen zien. Er werd ook een nest van veldleeuwerik met drie eieren gespaard. Eenmaal de teeltgewassen te hoog staan, vanaf juli, is het onmogelijk de jongen terug te vinden. De ouders blijven wel nog even zichtbaar maar er zijn nog heel wat variabelen die een rol spelen in de overleving van de kievitkuikens. We weten dus niet hoeveel er uiteindelijk vliegvlug geworden zijn maar de droogte hakte er ongetwijfeld op in. Hierdoor vinden ze moeilijker insecten op de akkers. Daarnaast spelen ook pesticiden en predatie een noemenswaardige rol.

Volgend jaar zouden we graag vroeger beginnen monitoren zodat we ook het eerste broedsel kunnen redden. Boeren moeten gecontacteerd worden voor de eerste ploegwerken. We denken er ook aan om het actiegebied wat uit te breiden, m.a.w. meerdere velden af te speuren en andere boeren te contacteren.

Mochten er mensen geïnteresseerd zijn om hieraan mee te werken of heb je zelf weet van akkers waar akkervogels zoals de kievit broeden in Herzele, Sint-Lievens-Houtem dan mag je ons altijd contacteren. Hopelijk zet dit verhaal jullie aan om ook in jullie gebieden op zoek te gaan naar mogelijkheden om de akkervogels, die zeldzaam aan het worden zijn, een duwtje in de rug te geven!

Chantal Lafort en Ward De Groote

Een gouden vis in de gouden rivier:

zwemt er binnenkort weer grote modderkruiper in de Leie?

De grote modderkruiper was vroeger een alomtegenwoordige bewoner van moerassen en overstromingsvlaktes in Vlaanderen maar is tegenwoordig nagenoeg volledig verdwenen. Een recent ontwikkeld soortbeschermingsplan moet de soort opnieuw op de kaart brengen. Ook in de Leievallei is er nog veel potentie voor deze bijzondere moerasvis.

Een bijzondere vis. De grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis L.*) is een langwerpige, rolronde vis die tot 30 cm groot kan worden en opvalt door de aanwezigheid van 10 baarddraden rond de mondopening en 2 goudkleurige lengtestrepen op de flank. De soort kan worden verward met kleine modderkruiper die slechts 6 baarddraden bezit, doorgaans niet groter dan 10 cm wordt en de kenmerkende lengtestrepen mist. Mannetjes grote modderkruiper zijn van de vrouwtjes te onderscheiden door hun grotere en spitsere borstvinnen en de aanwezigheid van een langwerpige verdikking ter hoogte van de rugvin (paairibbel) die vooral tijdens de voortplantingsperiode duidelijk zichtbaar is. De grote modderkruiper is een rivierbegeleidende vis die vóór WOII als typische bewoner van overstromingsvlakten wijdverbreid en soms vrij talrijk voorkwam in vegetatierijke (veedrink)plassen, moerassen, grachten, sloten, oude rivierarmen, meanders en traagstromende waterlopen. De soort is extreem aangepast aan het enigszins efemere karakter van overstromingsvlakten door vroeg in het voorjaar te paaien (april), zeer snel te groeien (onder optimale omstandigheden tot een lengte van 16 cm in het eerste levensjaar) en een zeer efficiënte zuurstofopname te bezitten. In het ondiepe en snel opwarmende paaihabitat (plas/dras-zones) maken de larven, net als salamanders, gebruik van uitwendige draadvormige kieuwen als aanpassing aan het zuurstofarme water. Naast gewone kieuwademhaling maakt grote modderkruiper ook gebruik van huid- en maag/darmademhaling wat de soort in staat stelt om extreem zuurstofarme condities vlot te overleven. Aan het wateroppervlak opgezogen lucht wordt daarbij naar de darmen geperst en via fijne bloedvaatjes in de darmwand door het bloed opgenomen. De overblijvende lucht wordt via de anus uit het lichaam geperst wat soms gepaard gaat met een fluitend geluid wanneer ze uit het water worden genomen. Vandaar dat de grote modderkruiper in de volksmond vaak ook 'fluitaal' of 'aalpieper' wordt genoemd. Ook perioden van grote droogte, waarin de watertemperatuur behoorlijk kan oplopen of het water zelfs geheel opdroogt, kunnen door de grote modderkruiper overleefd worden. Onder die omstandigheden zal hij zich in de modder ingraven en zich met een slijmcocon omhullen om verdere uitdroging van zijn lichaam te voorkomen. Dankzij deze eigenschappen kan grote modderkruiper een niche bezetten die in onze contreien door geen enkele andere inheemse vissoort kan worden ingenomen. De soort is doorgaans solitair en sedentair (honkvast). Hij is vooral 's nachts actief en zoekt dan voedsel onder de vorm van allerlei ongewervelden (wormen, watervlooien, muggenlarven, ...) die ze in de

Vrouwtje grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis L.*) met een amfibiefuik in juni 2020 gevangen op de Valdemer (Abdijsite Herkenrode). ©Jeroen Van Wichelen

©Rik Desmet

modder lokaliseren met behulp van hun baarddraden. Gezien hun afhankelijkheid van overstromingen om zich te verplaatsen in functie van het zoeken naar geschikte(re) paai- of rustplaatsen worden ze zeer onrustig (en ook overdag actief) tijdens luchtdrukschommelingen voorafgaand aan regen- en onweersbuien. Omwille van deze eigenschap werden ze vroeger als levende barometer in een glazen bokaal op de schouw of vensterbank gehouden, een zeer oud gebruik dat wijdverbreid was in onze contreien en ze ook de naam 'weeraal' opleverde.

Teloorgang

De soort heeft vooral sinds de jaren '50 fors te lijden gehad van een sterk wijzigend waterlandschap dat vooral in functie van regulatie werd gekenmerkt door rechttrekkingen, verdiepingen, versnelde afvoer en afkoppeling van de uiterwaarden. Dit heeft de hoeveelheid primair habitat (overstromingsgebieden) van de soort sterk doen inkrimpen. Ook de teloorgang van oude landbouwgebruiken (bv. weteringen) en de ervoor in de plaats gekomen intensivering van de landbouwproductie heeft de hydromorfologie en waterkwaliteit van het secundaire habitat (grachtenstelsels) zwaar aangetast. De soort wordt bovendien geconfronteerd met een wijzigend klimaat wat voor een verdere uitdroging van zijn leefgebied zorgt. Deze in Vlaanderen nu kritisch bedreigde vis is enkel nog gekend van een aantal locaties in een drietal kerngebieden, nl. een aantal oude overstromingsvlakten langs de middenloop van de Demer (Abdijsite Herkenrode, Schulensbroek, Webbekomsbroek, het Wik), een aantal moerassen (De Zig en De Goort) en grachten langs de Renne en Lossing in de omgeving van Kinrooi en een aantal moerassen en grachtenstelsels langs de Wamp in Arendonk (Goorke). De soort is recent (2018) ook nog aangetroffen in een oude Markmeander te Hoogstraten en op basis van *eDNA* (DNA-sporen in het water) is zijn aanwezigheid ook aangetoond in Berlare Broek.

Soortbeschermingsplan (SBP)

Om deze Europees beschermde soort in Vlaanderen er weer bovenop te helpen werd dit jaar een soortbeschermingsplan uitgewerkt (Van Wichelen *et al.,* 2020). In eerste instantie zullen door gerichte inrichtings- en beheermaatregelen de gekende relictpopulaties worden veilig gesteld en versterkt. Twee soorten habitat zijn cruciaal voor het in stand houden van een populatie grote modderkruiper. Voor de ontwikkeling van de eitjes en de larven is in het voorjaar (april t.e.m. juni) stilstaand tot zwak stromend water vereist met voldoende structuur in de vorm van waterplantenvegetaties en ondiepe oeverzones (plas/dras zones, ondergelopen weilanden). In deze locaties vinden ze beschutting en voldoende voedsel (zoöplankton) om zich te kunnen ontwikkelen. Anderzijds zijn voor de overleving van de adulten tijdens de zomer- (droogval) of winterperiode ook iets diepere, sedimentrijke (> 20 cm) zones als refugium onontbeerlijk. De beheermaatregelen richten zich vooral tot een extensief ruimingsbeheer (enkel in functie van tegengaan volledige verlanding) in combinatie met een uitgekiend waterpeilbeheer zodat de plas/dras zones in het voorjaar lang genoeg waterhoudend blijven. Grote modderkruiper is dan ook uitermate gebaat bij – en kan zelfs worden beschouwd als een echte symboolsoort voor – de kentering in het huidige waterbeleid met aandacht voor *eflows* (meer ecologisch georiënteerde afvoerdynamieken van onze waterlopen), vernatting, vertraagde afvoer (spongswerking) en een herstel van de laterale connectiviteit (opheffen vismigratieknelpunten, ruimte voor overstromingen). Dit werd naar aanleiding van de droogteproblematiek van de laatste jaren alvast als topprioriteit aanzien door Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir en in een ambitieus plan (Blue Deal) gegoten om Vlaanderen in de nabije toekomst klimaat robuuster te maken.

Naast bescherming van de relictgebieden werd ook een kweekprogramma opgestart om enerzijds de lokale populaties, die sterk te lijden hebben onder inteelt, van vers bloed te voorzien en anderzijds een aantal nieuwe populaties te vestigen in (opnieuw) geschikt habitat. Er werden hiervoor 50 prioritaire leefgebieden (primair habitat in natuurgebieden langs de grotere waterlopen) geselecteerd waar de kans op een succesvol herstel/vestiging het hoogst is. In eerste instantie zal in deze gebieden worden gespeurd naar de aanwezigheid van de soort m.b.v. *eDNA* waarna in samenspraak met alle lokale actoren gerichte maatregelen kunnen worden voorbereid en uitgevoerd.

Kansen in de Leievallei

Ook in de Leievallei was grote modderkruiper ooit wijdverspreid. Negentiende-eeuwse vorsers vermelden de soort voor grachten en verbindingssloten in de gehele Leievallei (de Selys-Longchamps 1887, Maes 1910), inclusief de bovenlopen in Frankrijk (Moreau 1881). Zijn aanwezigheid en bekendheid in onze contreien blijken ook uit de tekst van het oude Vlaamse volksliedje 'Isabelle' uit Nevele (alom gekend in de versie van Laïs) waarin sprake is van een 'Visch meê geluwe strepen'. Na WOII werd de soort hier echter niet meer waargenomen. Mogelijks is de soort evenwel nooit helemaal verdwenen in het Leiebekken. Franse onderzoekers hebben namelijk recent de soort herontdekt in twee bovenlopen van de Leie, de Marque (te Wasquehal, 2013) en de Dêule (te Wambrechies, 2014). Sindsdien heeft de populatie er zich weten uit te breiden dankzij het voeren van een minder intensief onderhoudsbeheer (maaien/baggeren van de waterlopen). Dit gegeven biedt perspectieven om de soort ook in het Vlaamse gedeelte van het Leiebekken weer vaste voet aan de grond te doen krijgen. Enerzijds kan habitatherstel en aangepast waterloopbeheer voor geschikt leefgebied en verbindingswegen zorgen zodat de Leie vanuit de Franse relictpopulaties kan geherkoloniseerd worden. Anderzijds kunnen de Franse relictpopulaties als bronpopulatie fungeren om met behulp van een aantal dieren een kweek- en uitzetprogramma te initiëren. Uitzet van genetisch gezonde kweekdieren in geschikt habitat vormt een reële optie gezien modderkruipers zich per seizoen hooguit enkele kilometers verplaatsen en veel potentieel leefgebied in de Leievallei bovendien niet meer in verbinding staat met de rivier.

Dit gebrek aan laterale connectiviteit tracht men in de nabije toekomst via het Project Rivierherstel Leie te verbeteren. Dit project maakt deel uit van het Europese Seine-Scheldeproject dat als doel heeft om de bevaarbaarheid van de Leie tussen Gent en Wervik te verbeteren in functie van het verhogen van het goederentransport via de binnenvaart. Als compenserende maatregel vormt ook het herstel van 500 ha watergebonden natuur in de Leievallei tussen Deinze en Wervik (de Gouden Leie) een belangrijk onderdeel. Grote modderkruiper kan hiervan meeprofiteren indien bij de inrichting van deze gebieden wordt rekening gehouden met de habitateisen van deze soort (vooral inzake waterpeil, vegetatie en connectie met de Leie). De afgesloten meanders 'Laag Vlaanderen' (Wervik) en 'Neerhoek-Ponthoek' (Dentergem) werden alvast als prioritair leefgebied aangeduid net zoals natuurgebied de 'Gaverbeekse meersen' in Waregem.

Verschillende natuurgebieden hebben reeds potentie als habitat voor de grote modderkruiper

Anderzijds wordt momenteel door Natuurpunt volop ingezet op de uitbouw van het Natuurpark Levende Leie, één groot (1200 ha) aaneengesloten halfopen valleilandschap van vochtige tot natte hooilanden, graasweiden, moerassen, rietland, broekbossen en ruigten. Verschillende natuurgebieden in dit gebied hebben reeds potentie als habitat voor grote modderkruiper. De Vallei van de Zeverenbeek (Deinze), de Latemse meersen - Keuzemeersen (Sint-Martens-Latem), De Assels (Afsnee) en de Bourgoyen-Ossemeersen (Gent) zijn in het SBP reeds als prioritair leefgebied aangeduid. Dé grote uitdaging daarbij is het voorzien van een voldoende hoog waterpeil gedurende het gehele voorjaar waarbij plas/dras zones, vegetatierijke grachten, oeverzones en ondergelopen weilanden voldoende waterhoudend blijven zodat de larven de tijd krijgen om zich te ontwikkelen. Het opnieuw vernatten van valleigebieden roept echter heel wat weerstand op bij landbouwers die in het voorjaar baat hebben bij lage grondwaterstanden (via drainage en snelle afvoer) om hun land te kunnen bewerken. Anderzijds wordt het overgebleven water voor landbouwdoeleinden steeds vroeger uit de waterlopen gecapteerd waardoor de habitats tegenwoordig nog sneller dan anders uitdrogen. Ook de uitzet van deze Europees beschermde soort wordt argwanend bekeken omwille van de vrees dat het opduiken ervan in de natuur- en agrarische gebieden gepaard zal gaan met extra beperkingen in de bedrijfsvoering. Uitgebreid overleg en constructieve samenwerking met alle grondgebruikers zal aldus onontbeerlijk zijn om tot een succesvol herstel van deze bijzondere moerasbewoner te kunnen komen.

Referenties:

- de Selys-Longchamps E. (1887). Révision des poissons d'eau douce de la faune Belge. Bull Acad Roy Belg (3) 14: 12.
- Maes L. (1910). Dispositions légales et réglementaires qui régissent la pêche fluviale en Belgique. Bruxelles, 146 pp.
- Moreau E. (1881). Histoire naturelle des poissons de la France.
- Van Wichelen J., de Bruin A., Vos M., Auwerx J., Maes Y., Brys R., Mergeay J., Maes D., De Bruyn L., Verreycken H. & Belpaire C. (2020). Ontwerp-soortbeschermingsplan voor grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis* Linnaeus 1758) in Vlaanderen (2021-2025), studie in opdracht van ANB, Brussel, 165 pp + bijlagen.

Jeroen Van Wichelen

Grote lijster — ©Paul Vandenbulcke

Bijzondere vogelwaarnemingen

ZOMER 2020

De zomer is een rustige periode om vogels te kijken. Er is niet veel beweging meer. De vogels zijn stil(ler). De uitgevlogen juvenielen zitten goed verborgen in het dichte bladerdek. Maar af en toe valt er wel eens een verrassing uit de bus. Het is ook dan dat de voorjaars- en najaarstrek elkaar bijna ontmoeten. Begin juni zijn er nog soorten die toekomen uit het diepe zuiden (bosrietzanger, wespendief, ...) terwijl in juli de steltlopertjes al terug beginnen te trekken.

Ik zou graag ook even benadrukken dat dit een overzicht is van de bijzondere waarnemingen. Dit zegt weinig over hoe het gaat met onze natuur dichtbij, gezien het vaak gaat over soorten die slechts kort ter plaatse blijven voor ze verder trekken. Om echte conclusies te trekken wachten we de nieuwe Vlaamse broedvogelatlas af.

Vale gier — ©Paul Vandenbulcke

Juni is ondertussen uitgegroeid tot dé gierenmaand in België. Met de juiste omstandigheden kan het gebeuren dat groepjes gieren uit Frankrijk tot bij ons zwerven. We kregen in het verleden al vaker groepjes op bezoek. Ook dit jaar pikten we een kruimeltje mee. GDG zag een vale gier uit het kasteeldomein Ooidonk vliegen. De gier vloog zo laag over dat zelfs via de foto de ring kon afgelezen worden. Het dier was 3 jaar oud en geringd in het Réserve nationale d'Ossau in het departement Pyrénées-Atlantiques. Eind augustus werd het dier terug gezien in de broedkolonie in Frankrijk waar de ring opnieuw kon afgelezen worden.

Begin juni was er ook een zangpost van grauwe gors te Mullem (DDG). Een kruisbek werd gezien in de Hospicebossen te Nazareth (NVW), waar ook de bonte vliegenvangers met jongen nog werden gezien in juni (NVW). Grauwe vliegenvanger werd in 24 km-hokken gezien. Te Hillegem werd een goudvink (DVDB) gehoord. Gekraagde roodstaarten werden gezien in Eke, Gavere, Zulte, Olsene, Kwaremont en Grotenberge. Zingende Orpheusspotvogels werden gehoord in Erwetegem (HHA), Grootmeers Zingem (DDG), Elene (TDE), Burreken te Brakel (LVDL) en Nukerke (SFE). Een zwartkopmeeuw vloog over Deinze (VLO). Een grote mantelmeeuw liet zich zien op een parking in centrum Ronse, bij de

afvalcontainer (BDE). Een lepelaar vloog over Deinze (VLO). Aan de loods van Bos t'Ename zong een nachtegaal (BVE).

In juli komt de trek van steltlopertjes terug op gang. Over de Hospicebossen te Nazareth vlogen in het begin van de maand 8 regenwulpen over (MVB). Er volgden ook nog 3 waarnemingen van overvliegende regenwulpen over Eine, met max. 5 ex (DDG, ADV). Een goudplevier vloog in juli over Asper (JaVH). In Nukerke dook een hop op (RVH). VLO zag zowel over Deinze als Astene 2 zwartkopmeeuwen vliegen. Een pontische meeuw zat langs de Schelde in Eine (DDG). 3 overvliegende zwarte ooievaars werden gezien in Eke (ACO) en Hillegem (MVA). Een purperreiger werd gezien in de Langemeersen te Petegem (BHE). Een kleine zilverreiger vloog over Elene (THA). Een jonge havik vloog tegen een raam in Deinze (RWO).

Broedsucces kwam er van 2 koppels visdieven, eentje in Grammene (BDE) en eentje in Eine (DVDP). Aalscholvers kwamen tot broeden in een pyloon vlakbij de Brielmeersen (VLO, EDV) en aan de Callemoeie (NVW). Ze brachten respectievelijk 2 en 3 jongen voort. Dat is voor deze soort toch al haast 20 jaar geleden dat er minstens een broedpoging was. In de Leiemeersen te Bachte-Maria-Leerne werden 6 koppels grutto geteld met behulp van een drone. Havik broedde in Herzele (WDG). De bruine kiekendief kwam uiteindelijk tot broeden in Kluisbergen (mislukt), Langemeersen (jongen op nest, maar geen uitgevlogen?), Snippenweide (3 juvenielen) en Mullem/Huise (3 juvenielen). Nooit eerder waren er zo veel broedsels van deze moeraskiek in onze regio. Ook over de taalgrens hebben diverse koppels in de akkers gebroed. Een koppel oehoe bracht een jong voort in Ronse. Jonge ransuilen werden gehoord in Bachte-Maria-Leerne, Eine, Zingem, Grotenberge en Ruien. De bonte vliegenvanger in de Hospicebossen bleek

Regenwulp — ©Paul Vandenbulcke

niet de enige te zijn die broedt in onze regio. In het kader van het onderzoek van de nieuwe broedvogelatlas kregen NVW en JBU toelating van de graaf om het domein van Ooidonk te betreden. Daar werd minstens nog 1 broedgeval ontdekt.

Over de hele periode stroomden nog 13 waarnemingen van rode wouw binnen en 3 van zwarte wouw. Kwartels werden op 9 locaties gehoord. Middelste bonte spechten werden gezien aan het kasteel van Ooidonck (NVW), Kluisbos (LDE) en Nazareth (GDG). Wielewaal liet zich opmerken in 15 verschillende km-hokken. De steeds zeldzamer wordende grote lijster bracht jongen voort in Nokere (LKI) en werd verder ook nog gezien in Kruishoutem, Bachte-Maria-Leerne en Bos t'Ename en Bos ter Eecken in Ronse.

Op de Callemoeie te Nazareth werden de hele periode geoorde futen gezien, tot max. 4ex (BDE). Of ze daar gebroed hebben is onduidelijk. De kleine plevieren brachten er wel

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek,
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Kruisbek — ©Walther De Munter

Visdieven — ©Walther De Munter

jongen groot. Begin juni dook er een drieteenstrandloper op in fraai zomerkleed (DVDP). Een zwartkopmeeuw pauzeerde er ook even (NVW). Twee zwarte sterns doken op in juni (WSI), gevolgd door nog een waarneming in juli (NVW) en augustus (BDE). Een jonge lepelaar verbleef eind juli een dikke week aan de plas (NVW). Een kwak (TNA, BDE) en koereiger (JDW) werden er ook gezien begin juni. Eind juli en begin augustus volgde er nog een waarneming van koereiger. Een overvliegende purperreiger werd in augustus ook gezien (BDE, TNA). Eind augustus verbleven er ook nog een kleine zilverreiger (BDE), 2 bosruiters (TNA) en een bontbekplevier (BDE) aan de plas.

Dé klepper van de zomer moet wel de arendbuizerd zijn die door DDG half augustus gezien werd boven Oudenaarde. Ondanks het snel doorgeven van de waarneming met passende beschrijving, kon het dier niet opgepikt worden door anderen. Het zou de eerste waarneming voor onze regio zijn.

In augustus zag EDV een bosruiter in Grammene. Op het einde van de maand zag HVE maar liefst 35 morinelplevieren over Roborst vliegen. Een purperreiger werd aan een tuinvijver in Zulte gezien (PDE), terwijl er ook een over de Snippenweide in Eine vloog (DDG). Een jonge zwarte ooievaar rustte even uit in Sint-Lievens-Esse (M) en eentje vloog over het Burreken (LNE). Een zwarte specht werd gezien in het Kluisbos (LDC). Een gezenderde Nederlandse grauwe kiekendief vloog over Nazareth naar Wannegem om via Tiegem verder naar Frankrijk te vliegen. In de laatste week van augustus doken ook de eerste paapjes terug op op verschillende locaties.

Waarnemingen uit de regio VA+ kunnen ingevoerd en geraadpleegd worden op www.vwg-vlaamseardennenplus.be

Dimitri Van de Populiere

Meer dan 100 soorten vogels
en meer dan 60 soorten dagvlinders
waarnemen in 1 week tijd?
Meer dan 300 dagen zon per
jaar en een zwembad?
Vakantiewoning Casa Mata
Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)
Alle info: www.casamata.info

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

Schildwantsen

Kleefkruidschildwants

De laatste zin van mijn vorig artikel was bijna profetisch, maar gelukkig heeft de hittegolf ons niet opgebrand, en zijn we niet verzwolgen door de tweede coronagolf. Dat liet mij dus toe het geplande artikel over schildwantsen te schrijven.

Wanneer je 'wantsen' googelt, krijg je uitbreidingssuggesties als 'gevaarlijk', 'geur' of 'bestrijden'. Dat geeft al een idee van de reputatie van deze beestjes. Grotendeels onterecht, want echt gevaarlijk zijn ze zeker niet, althans niet voor de mens.

Er zijn maar een paar soorten die ons (kunnen) steken, de hier behandelde schildwantsen behoren daar niet toe. Sommige soorten zijn ook op een andere manier onaantrekkelijk.

De groene *schild*wants bijvoorbeeld staat ook bekend als de groene *stink*wants, maar een stinkende geurstof verspreiden doet ze enkel wanneer ze bedreigd wordt.

Bestrijden in uw tuin is dan ook niet nodig, tenzij er werkelijk overlast is, zoals bij overwintering van grote aantallen binnenshuis.

Door de zachtere winters weten een aantal (schadelijke) exoten hier te overleven. Voorbeelden daarvan zijn de oprukkende (Aziatische) bruingemarmerde schildwants, waarvoor ik zelfs een waarschuwing vond op www.boerenbond.be.

In tuin- en landbouw kan een aantal soorten dus wel schade berokkenen. Zo blijkt de roodpootschildwants schadelijk in de fruitteelt.

Mijn ervaring is dat (schild)wantsen de wind van achter hebben bij de klimaatverandering. Ik zie de voorbije jaren het aantal wantsen toenemen, of lijkt dat maar zo omdat de meeste insecten er in aantal sterk op achteruit gaan. Hun leefwijze en verdedigingsmechanisme (onsmakelijk voor predatoren) zal wel tot hun succes bijdragen.

Mijn eigen tuin zit vol wantsen. Ik heb een kolonie vuurwantsen, mijn bessenstruiken zitten (vooral in het voorjaar) vol randwantsen, op de grond voelt de gewone rookwants (een bodemwants) zich thuis, en onlangs vond ik er zelfs een zeer zeldzame graafwants (*Ochetostethus nanus*).

Schildwantsen zijn ook altijd van de partij. De groene en de grauwe schildwants zijn trouwens wel in elke tuin terug te vinden. Maar er zijn natuurlijk heel wat meer soorten.

Hoeveel er actueel gekend precies zijn in België is niet exact te achterhalen. Cijfers van twintig jaar geleden spreken van een 500-tal. De Veldgids van EIS Kenniscentrum insecten, Leiden, Nederland, heeft het over een totaal van 641 Nederlandse soorten, waarvan 577 species landwantsen.

Misschien is er wel ergens een lezer met het idee dat wantsen een soort kevers zijn. Begrijpelijk, want beide zijn onderordes van insecten, en er is wel enige fysieke gelijkenis.

Maar het essentiële verschil zit hem in de levensfases: wantsen hebben geen verpopping en larvestadium

zoals kevers, maar komen uit het ei als een kleine (ongevleugelde) miniwants, die we 'nimf' noemen (een zogenaamde onvolledige gedaanteverwisseling).

Bij het groeien wringt een nimf zich een aantal keren uit het 'harnas'. Zo groeien ze in een vijftal stadia uit tot een volwassen (meestal langgevleugeld) exemplaar. De nimfen zijn herbivoor, volwassen exemplaren zijn herbivoor, carnivoor, of beide.

Hoe een volwassen (schild) wants herkennen?

Eerst en vooral is bij (de meeste) kevers het dekschild tweedelig en ovaal, bij wantsen is achter het halsschild een driehoekig *scutellum* (schildje) te zien. De voorvleugels bij wantsen zijn deels verhard, het *corium.* Andere typerende kenmerken zijn de clavus en het connexivum *(zie foto met de kenmerken).* Meestal zijn wantsen ook wat meer afgeplat.

Wantsen hebben ook allemaal een steeksnuit, niet dus om ons te (kunnen) steken, maar om planten of insecten mee uit te zuigen (*zie foto Arma custos*).

De meeste leven op het land, maar enkele tientallen soorten leven op of onder het water.

De Latijnse benaming van schildwantsen is *Pentatomidae.* Van mijn oud-Grieks heb ik niet veel onthouden, maar dat '*penta*' vijf betekent weet ik nog. Het determinatiekenmerk verwijst dan naar de vijf-ledige structuur van hun antennes. De Nederlandse benaming verwijst dan weer naar hun lichaamsvorm, die van boven gezien schildvormig is.

Pentatomidae behoort tot de superfamilie *Pentatomoidea,* waartoe ook de kielwantsen en graafwantsen behoren. Van de gelijkende kielwantsen zijn ze te onderscheiden door 3 tarsleden (aan de poten) in plaats van 2, en het ontbreken van een kiel op de buikzijde. Overkoepelend behoren ze alle tot de *Hemiptera,* de halfvleugeligen (naast cicaden en plantenluizen).

Op www.waarnemingen.be tel ik 41 vermelde soorten. We zullen enkele soorten uit onze regio nader bekijken. Ik baseer mij op mijn waarnemingen van de voorbije 2 jaren om te beginnen met de meest algemene soorten, om zo te komen tot enkele zeldzame nieuwkomers.

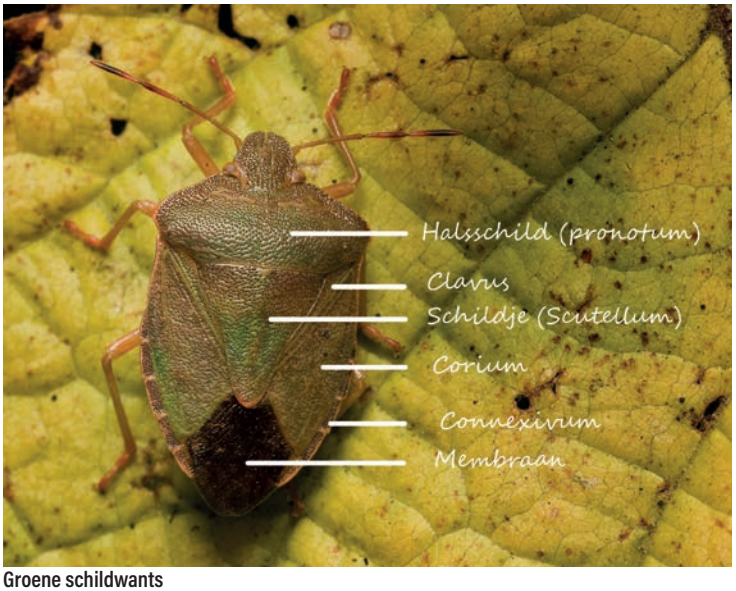

Groene schildwants

Grauwe schildwants

Tegenwoordig één van de meest algemene (schild)wantsen in Vlaanderen is de grauwe schildwants *(Rhaphigaster nebulosa*). Na lange afwezigheid is deze soort sinds 1989 terug, en heeft sindsdien een spectaculaire groei gekend. Ze voedt zich zowel met plantensappen als met kleine insecten, en overwintert als adult. In koude wintermaanden (krijgen we die nog wel?) zoeken ze warmte op rond en in huizen. Het is een grijsbruine soort met een vlekkerig patroon. De al vermelde bruingemarmerde schildwants lijkt er sterk op, maar de grauwe schildwants heeft antenneleden 3 en 4 met een lichte basis en donkere top. Volwassen exemplaren zijn vooral in het voorjaar en vanaf augustus te zien.

De groene schildwants (*Palomena prasina*), die dus ook wel eens groene stinkwants wordt genoemd, is egaal groen met een donker vleugelmembraan. Nochtans verkleurt deze wants in het najaar soms naar een bruinige tint, wat determinatie wat bemoeilijkt. Maar de laatste antennesegmenten zijn deels rood en zeer herkenbaar.

Groene schildwants, nimf

De bremschildwants (*Piezodorus literatus*) kan wel eens verward worden met de groene, omdat deze in het voorjaar ook soms egaal groen kleurt. Maar het determinerend onderscheid is dan de geelgroene randzoom van het connexivum. Bij de nieuwe generatie zijn halsschild en corium deels bruinrood, wat het insect alleen maar fraaier maakt

Zuidelijke schildwants

De zuidelijke schildwants (*Peribalus strictus*) is wat kleiner dan de twee voorgaande, en heeft een bruine grondkleur. Hij is goed herkenbaar aan de lichte punt van het schildje, het geblokt connexivum en vooral de oranje tot rood gekleurde antennen. Houdt van kruiden en loofbomen en komt dus ook veel in tuinen voor.

De pyjamaschildwants (*Graphosoma italicum*) kan je niet missen. Met zijn (bovenaan) zwart rood gestreept lichaam valt hij overal op. Daarbij komt nog dat je er zelden één alleen aantreft, maar soms tientallen tegelijk,

Pyjamaschildwants

vooral op schermbloemigen. De Latijnse benaming is soms *Graphosoma lineatum*.

Een kleinere soort is de koolschildwants (Eurydema oleracea), zwartglanzend met een blauwgroene schijn, en enkele vlekken die meestal wit, maar soms ook fel geel of rood zijn. Ook deze is wel eens *en masse* samen te zien, zo vond ik er vorig voorjaar in de Hospicebossen een honderdtal op enkele look-zonder-look planten.

Koolschildwants

Bessenschildwants

De bessenschildwants (*Dolycoris baccarum*) heeft een wijnrood halsschild en corium, terwijl het schildje geelachtig is. Het is de enige schildwants met een behaard halsschild, en de nimfen zijn overal zeer sterk (wit) behaard. De benaming verraadt het al, ook deze is het hele jaar door veel in tuinen te vinden.

De snuitkeverschildwants (*Arma custos*) heeft een halsschild dat aan de hoeken is uitgerekt tot een scherpe hoek, die echter niet puntig is. Dat maakt het verschil met de tweetandschildwants, die daar wel scherpe punten heeft. Deze kerel vinden we vooral in het najaar. Het is een echte

Snuitkeverschildwants (*Arma custos*)

rover, zijn Latijnse benaming klinkt ook nogal krijgshaftig.

Heeft hij het echt vooral op snuitkevers gemunt? Uit de bijgevoegde foto mag blijken dat een lieveheersbeestje ook wel te smaken valt, ladybird shake, yummie yummie!

De (grote) mijterschildwants (*Aelia acuminata*) is lichtbruin gestreept met een lange, driehoekige kop. Als je deze wil spotten, zoek je best tussen opgeschoten grassen, waarop en waarvan hij leeft.

Mijterschildwants

De kleefkruidschildwants (*Dyroderes umbraculatus*) staat nog altijd als 'zeldzaam' genoteerd, hoewel ze bij ons ondertussen in bijna alle natuurgebieden gespot kan worden. Wel goed dicht bij de bodem kijken, het is een eerder kleine schildwants. De zeer brede schouders met afgeronde voorhoeken met twee lichte vlekken maken ze makkelijk identificeerbaar.

De andoornschildwants *(Eysarcoris venustissimus)* heeft een metaalglans op de voorste helft van het schildje, vandaar zijn vroegere benaming 'prachtbronsschildwants'. Hij is net als de vorige soort eerder klein, en (uiter-

Andoornschildwants

aard) te vinden op andoorn, maar ook op andere planten uit de lipbloemenfamilie.

De knoopkruidschildwants (*Carpocoris purpureipennis)* staat op www.waarnemingen.be aangeduid als 'algemeen', maar komt in onze regio toch minder voor. Zelf heb ik deze wants pas dit jaar voor het eerst waargenomen, dan nog wel op een aalbessenstruik in mijn tuin. Hij is variabel van kleur en heeft wat van een kielwants, maar is vooral herkenbaar aan de kleur van de antennes, die op het eerste segment na volledig zwart zijn, en aan het geelgroen schildje.

Knoopkruidschildwants

De sierlijke schildwants *(Eurydema ornata)* heeft zijn naam niet gestolen. Deze mooie rood met zwart bevlekte wants staat nog altijd als zeldzaam geregistreerd, wat ook blijkt uit de schaarse vondsten. Opletten bij determinatie, want er zijn nog een paar andere rood/zwart getinte *Pentetomidae,* en ook de kaneelglasvleugelwants heeft een gelijkende kleurschakering.

Sierlijke schildwants

Bonte dennenschildwants

De bonte dennenschildwants (*Holcogaster fibulata)* werd pas in 2018 voor het eerst in Vlaanderen gesignaleerd. Het is een donker getinte wants met wat bruin tot donkerrode vlekken op kop, vleugels en borststuk. Hij heeft een voorkeur voor dennen, ik heb deze nieuwkomer dan ook al een paar keer in de Hospicebossen in Nazareth gespot.

De bloedpootschildwants (*Pinthaeus sanguinipes*). Vorig jaar vond ik aan de rand van de Hospicebossen in Nazareth een vijfde stadium nimf die ik niet direct kon thuisbrengen. Bij het uploaden kwam Obsidentify met 'bloedpootschildwants' voor de proppen. Dit werd weldra bevestigd door expert Stéphane Callebout. Toen had ik een 'Yes!'-moment, want het was de eerste waarneming voor Oost-Vlaanderen. Opvallend genoeg vond ik deze zomer op dezelfde locatie opnieuw een (kleine) nimf. De volwassen exemplaren weten zich echter tot nu toe goed te verschansen. Trouwens nog zo een soort die zich verder naar het Westen uitbreidt.

Bloedpootschildwants (nimf)

We hebben verder nog ondermeer de roodpootschildwants, de tweetandschildwants, de zandschildwants, de blauwe schildwants, … allemaal species die ik ook al mocht fotograferen.

En onlangs kon ik voor het eerst een weegbreeschildwants waarnemen. Weer eentje doorstreept op mijn 'to find' lijstje. Zo blijven we gemotiveerd om de volgende jaren verder te zoeken.

Volgende Meander komen er kleintjes aan de beurt. Lieveheersbeestjes of (dwerg)cicaden?

Nog even een nachtje over slapen…

Johan Raes (tekst & fotografie)

Een klucht patrijzen ...

Met het naderen van de herfst zal, met het invallen van het duister, hier en daar weer de geheimzinnige roep van de patrijs te horen zijn. Inderdaad slechts hier en daar, want ook deze soort van de akkers doet het bij ons niet goed. Sinds de jaren 70 van de vorige eeuw zijn de aantallen met 90% afgenomen! Het valt dan ook niet te begrijpen dat de soort nog steeds mag bejaagd worden. In 2017 werden er in Vlaanderen volgens het INBO nog meer dan 15.000 patrijzen geschoten! In Vlaanderen is de jacht op patrijs open van 15 september tot 14 november.

Het PARTRIGDE-project deed uitgebreid onderzoek naar deze soort en brengt verschillende maatregelen en initiatieven voor de patrijzenbescherming bij elkaar. Het project is een internationale samenwerking tussen 13 Europese partners in de Noordzee-regio en heeft tot doel de biodiversiteit in een aantal voorbeeldgebieden met 30% te laten toenemen tegen 2023.

Het resultaat is een fraai uitgegeven brochure (de illustratie bij dit artikel komt daar uit) die te downloaden is via https://www.vlaanderen.be/publicaties/boeren-met-natuur-patrijzenbescherming-als-leidraad-voor-herstel-van-de-boerennatuur.

De dramatische achteruitgang van de patrijs heeft drie oorzaken. Door het gebruik van sproeistoffen vermindert het aantal insecten, noodzakelijk voor de overleving van de kuikens. De kuikens van patrijzen eten de eerste twee weken bijna uitsluitend insecten en hun larven en hebben daardoor behoefte aan open, ijle vegetaties. Later eten ze ook onkruidzaden, graankorrels en het jonge bladgroen van grassen, granen en kruiden.

De tweede reden is het verdwijnen van hagen, akkerranden en bermen en ten slotte leidde de degradatie van het landschap en de toename van generalistische roofdieren tot een hogere sterfte, vooral onder de broedende hennen.

Agrarisch natuurbeheer kan door het bieden van een geschikt broedhabitat, het geschikte kuikenhabitat, winterdekking en wintervoedsel en een predatorbestendig landschap leiden tot herstel.

Maatregelen omvatten ondermeer een verbeterd onderhoud van de hagen, de aanleg van bloemenblokken, graskruidenstroken, faunavoedselgewas, keverbanken en uitgesteld maaibeheer ter bescherming van de nesten. Het spreekt vanzelf dat de andere akkervogels en insecten hiervan mee profiteren.

Keverbanken worden ingezaaid met een mengsel van polvormige grassen en worden gewoonlijk midden een groter perceel aangelegd maar niet verbonden met de randen van dat perceel. Er worden hier tot wel 1500 kevers per vierkante meter gevonden.

Voor de overleving van de kuikens is het bannen van insecticiden en herbiciden onontbeerlijk. Gebieden waar geen of slechts selectieve bespuitingen worden uitgevoerd vormen een uitwijkplaats voor kuikens. Op moderne landbouwbedrijven zijn zulke insectenrijke habitats te vinden in bloemblokken, onbespoten graanranden of andere, ijle, insectenrijke begroeiingen zoals akkerfloraranden. Deze zouden minimaal 7% van de oppervlakte moeten uitmaken over een voldoende grote oppervlakte.

Binnen een groot onderzoeksgebied in Duitsland werd de achteruitgang van de patrijs getopt en stabiliseerden de aantallen na de aanleg van bloemenblokken van elk ongeveer 1 ha groot.

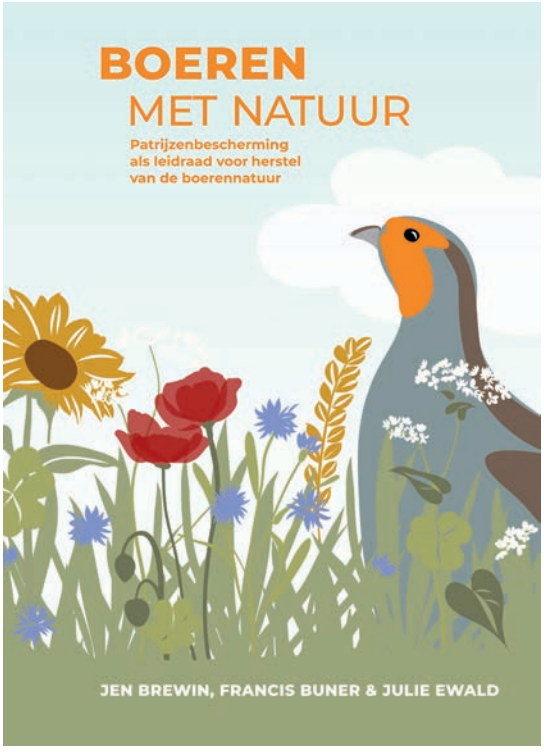

Patrijs — ©Paul Vandenbulcke

Deze bloemblokken worden ingezaaid met een mengsel van inheemse kruiden en akkergewassen. Ze moeten een optimaal broedhabitat, een geschikt kuikenhabitat en voldoende winterdekking en wintervoedsel garanderen. Studies met gezenderde patrijzen tonen aan dat ze 's winters de meeste tijd doorbrengen midden in de gewaspercelen van voornamelijk wintergranen, stoppels en koolzaad. Ze eten dan vooral scheuten en bladeren van lagere wintergewassen terwijl de hoge vegetatie dekking biedt tegen predatoren.

Ook predatie is een probleem. De gemiddelde levensverwachting van een patrijs is maar 1,5 jaar! De banalisering van het landschap zorgt er voor dat roofdieren en prooien steeds meer gebruik moeten maken van dezelfde gebieden en hulpbronnen. Daardoor wordt de kans dat ze elkaar tegenkomen groter terwijl er voor de prooien minder schuilmogelijkheden zijn. In het broedseizoen is de vos de voornaamste predator, in de winter zijn dat de roofvogels. Waar geen bestrijding wordt toegepast kunnen de effecten van predatie verkleind worden door gerichtere verbeteringen van de habitat. Door het toepassen van direct beheer van predatoren kunnen de effecten vergroot worden, de vraag is dan natuurlijk of dat vanuit het standpunt van natuurbescherming te verantwoorden valt. De schrijvers van het rapport wijzen dan ook nadrukkelijk op dit ethisch probleem.

Sciurus Boomverzorging

Bomen zijn bepalend voor de uitstraling van uw tuin en de omgeving.

Kies voor de juiste boom op de juiste plaats en behoedt u voor overdreven onderhoudswerken. Goed onderhouden oudere exemplaren kunnen perfect veilig gehouden worden. Kies bij bouwwerken vooraf voor een professioneel advies zodat statige bomen behouden kunnen worden. Soms zijn gespecialiseerde snoeiwerken noodzakelijk of kan de boom niet meer behouden worden.

Sciurus Boomverzorging staat garant voor professioneel advies bij aanplant, aangetaste bomen, constructiewerken, gespecialiseerde snoeiwerken, demonteren en vellen.

Pieter Heyse | sciurusboomverzorging@gmail.com | 0486 86 99 12

Wie heeft droogtestress?

Er duiken overal wisselende berichten op over de effecten van de opeenvolgende droge zomers met deze van dit jaar toch wat als hoogtepunt, gezien de lange duur ervan en de top van 12 hittedagen op rij. Twee zaken springen er naar de natuur uit: waterproblemen en stervende bomen. Woorden als hittestress en steden als hitte-eilanden worden gemeengoed en bij veel natuurliefhebbers is het toch wel angstig afwachten wat de effecten op termijn zullen zijn. Dit onderwerp zal terugkeren en met deze tekst is zeker het laatste woord niet gezegd, het is een aanzet.

©Norbert Desmet

Onder de titel 'de beuk is de pineut' verscheen een wat omstreden artikel (VRT NWS) op 15 augustus maar zeker in diverse publicaties en op internet is nog meer boeiende documentatie te vinden. Het is al meerdere jaren dat het opvalt 'te velde' dat de beuk het lastig heeft: aanplanten verdrogen, oude bomen sterven of vertonen taksterfte, reuzen vallen om ... En laat de beuk nu toch een soort zijn die in een groot deel van ons werkingsgebied opvallend aanwezig is, zowel in parken en dreven als in de Vlaamse Ardennenbossen. De beuk is allicht minder goed gewapend tegen de opwarming: een dunne schors en dus gevoelig aan zonnebrand, afhankelijk van de grondsoort soms ook een oppervlakkig wortelstelsel, een nadeel bij lage grondwatertafel of wisselende grondwaterstand. Vergeleken met eiken is hij eigenlijk ook niet echt langlevend (200 jaar is een succes bij ons), oa. wegens kwetsbaar hout onder invloed van vocht na takbreuk of beschadiging. Anderzijds heeft de beuk ook sterke kanten en is hij stevig verankerd in onze bossen, dieper wortelend, met een netwerk van schimmels als bondgenoot en met het bladerdek van zijn buren als zonnescherm. Het is wel een groot probleem voor beheerders van parken op zandgrond waar een groot deel van de soms eeuwenoude beuken nu in slechte conditie zijn en niet verenigbaar met wandelaars wegens vallende takken ... In onze bossen ziet het er beter uit: meestal houdt de leem het vocht meer bij in de bodem en het gesloten bladerdek houdt de uitdroging tegen: de buffering is beter en de beuk is zeker niet afgeschreven. Het kan er echter bedenkelijk uitzien bij windval na storm of te zware dunningen. Daar staat men soms voor een dilemma rond natuurwaarden: kiezen tussen de hyacintenbossen of voor een biodiverser gemengd bos met al dan niet zware dunningen. Laat ons zeggen, te volgen in de toekomst.

Voor de doorsnee natuurliefhebber zijn er dan de vraagtekens rond nieuwe vervangende soorten: steeneiken als stadplantsoen of kastanje en platanen in onze bossen, het is me wat. Er duiken veel adviezen op die heil verwachten van wintereiken in vervanging van de steevaste zomereik. Ook robinia, tamme kastanje en winterlinde, maar ook esdoorn verandert snel van ecologische ranking en allen zijn inderdaad warmteminnend. Het is allicht een feit dat binnen 50 jaar onze bossen en hun bewoners er anders zullen uitzien en het klimaat speelt een grote rol, maar dat wordt een moeilijke keuze allicht. Insectensoorten uit het zuiden rukken op, voedselcycli zijn verstoord (mezen en rupsen), plagen profiteren van de verzwakkende bomen, vaste bewoners schuiven op naar het noorden. Dit gaat sneller dan we kunnen bevatten en is waarschijnlijk al jaren aan de gang, met een kanteljaar rond 1990? Vanaf dan ging het snel bergaf bv. met veel zangvogels in onze beukenbossen. De soortenlijst in het Kluisbos bv. kromp grofweg van 40 naar 20 soorten op een gewone lentewandeling. Uiteraard spelen veel andere zaken indirect mee (stikstofneerslag, verbraming, recreatie, bosexploitatie, Saheldroogte voor de trekvogels ...) maar hoe het met de biodiversiteit zal evolueren is ook op te volgen. Een voorbeeldje dat mij en veel anderen allicht zal bezighouden: is de gewone esdoorn de boom van de toekomst in onze bossen? Nu balanceert die tussen plaag en oplossing en wordt steeds meer als de laatste optie gezien. De soort zat bij ons op zijn noordgrens maar rukt snel op. Dertig jaar geleden nog verguisd als invasief en allochtoon, ziet men nu plots een aantal voordelen. Door zijn alom bekend vermogen om snel uit te breiden (tot 150 zaailingen/m^2) en op te schieten zelfs onder het beukenbladdak, kan hij snel de gaten na storm of kapping opvullen en zo de bodem en het bos bufferen en behoeden tegen opwarming. De bladvertering is snel en kan zure bodems verbeteren, hij kan makkelijk groeien als nieuw bos op verslempte landbouwgrond, het is in zijn bloei een zeer goede nectarplant, dus voordelig voor insecten en de zaden zijn voedsel voor een twintigtal vogelsoorten. Maar in de zones in het beukenbos waar we de esdoorns zien oprukken sedert een tiental jaar, overheerst toch snel de indruk van een monotoon soort veredeld populierenbos, de perceptie? Dat zou kunnen veranderen bij het ouder worden van de stammen waar de beperking van licht zijn eigen uitzaai tegenwerkt ...

De opwarming kan boeiende neveneffecten hebben met nieuwe soorten voor 'de lijst' en de spetterende publicaties, wie weet bijeneters ooit in onze reservaten! Maar er dagen duidelijk meer zorgen toch: wat met vlinders en hun poppen, nu de voedselplanten en de bloei er ongeveer verdroogd bij stonden. Bij uitbreiding natuurlijk egels en vleermuizen die nauwelijks aan de kost kwamen, net zoals kieviten en co die het op de kurkdroge akkers en weiden ook al niet voor de wind ging en waarschijnlijk veel (onbekende) sterfte onder de eerstejaarsvogels zal veroorzaken. En wat is er al niet verloren gegaan aan leven in beken en plassen die uitdroogden en waar vaak tot de laatste snik nog watercaptatie was. Daar wringt natuurlijk een ander schoentje: als wij als natuurliefhebbers het nauwelijks doorhadden dat het zo snel ging, wanneer zullen overheidsdiensten in gang schieten en bv een degelijk waterbeheer op poten zetten of de maaischema's van wegbermen dringend aanpassen bij droogte? Een verdoken oproep tot actie op gemeentelijk vlak en meer! Als het ritme van de regeringsvorming immers een parameter is dan zijn we er 'gloeiend' bij de komende jaren....

Norbert Desmet

Nuttige info oa:
https://pureportal.inbo.be/portal/nl/publications/de-ecologische-positie-van-gewone-esdoorn-acer-pseudoplatanus-en-de-mogelijkheden-van-deze-boomsoort-in-landschaps-en-bosbeheer(66421f69-ee3f-4b8a-9f4a-49ea2b9fc4f6).html

https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/08/14/hete-zomers-natte-winters-vooral-de-beuk-is-steeds-de-pineut/

Kwetsbare beukendreven — ©Christa Hamerlinck

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Wie wil meehelpen nieuw leven te blazen in JNM Vlaamse Ardennen?

JNM staat voor Jeugdbond, Natuur en Milieu. De lokale afdeling Vlaamse Ardennen kende jarenlang een heel actieve werking. Echter, momenteel zijn er te weinig schragende schouders die activiteiten kunnen organiseren en begeleiden. De dagelijkse werking van JNM Vlaamse Ardennen wordt daardoor stilgelegd ... Enkele oude sokken nemen het initiatief om meteen een doorstart te maken met een nieuwe werking, een zogenaamde 'kiemwerking.'

Om een kiemwerking op te starten wordt de leeftijdsgrens even terzijde geschoven en wordt een team gezocht dat de activiteiten weer op gang wil trappen. Na enkele jaren kunnen de nieuwe jonge krachten het roer weer overnemen.

Heb jij een hart voor natuurstudie, natuurbeleving of milieu, en zin om op stap te gaan met jongeren? Laat het ons weten en/of kom dan zeker naar onze **opstartvergadering op woensdag 21 oktober 2020 om 20u, in de Natuurpunt Loods Bos t' Ename, Boskant 56 in Oudenaarde**. Graag inschrijven op voorhand, om een fijne en veilige vergadering te organiseren via olmo_cornelis@hotmail.com of 0488/375 462. Voor info kan je ook terecht bij Pieter Blondé 0488/362 279

Week van het Bos - 11-18 oktober 2020

De Week van het Bos wordt op 11 oktober afgetrapt, voor een week vol natuur- en spelplezier! Buiten spelen en op avontuur gaan in de natuur maakt ons immers gezonder én creatiever.

Dit jaar brengt de Week van het Bos jullie opnieuw naar RAVOTland. Ga dus zeker ook naar buiten in tijden van corona. Daar wacht een uniek educatief pakket voor de lagere school én voor de kleuters. Aan elk pakket is bovendien een wedstrijd met te gekke prijzen gekoppeld. Elke deelnemende klas krijgt een geschenkje en maakt kans op een zotte hoofdprijs. Het belooft alleszins een FABELTASTISCHE Week van het Bos te worden!

Kampen bouwen, groene knieën en de geur van gras, klimmen in bomen, springen over beken, rollen in het zand, ... bossen vormen de ideale speelomgeving voor kinderen! Ravotten in het groen is dan ook van alle tijden en spreekt tot de verbeelding van jong en oud. Ga dus op ontdekking naar het bos en ravot er op los.
Veel ravotplezier!

De campagne Week van het Bos richt zich volop op kleuter- en lagere scholen, maar ook ouders kunnen met hun robbedoezen de natuur ontdekken met de fabeltastische tips in de Fabeltjekrant.
Meer info op **www.weekvanhetbos.be**

KALENDER oktober 2020 - januari 2021

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-plus
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vl. Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Geleide wandelingen kunnen vanaf juli doorgaan met groepen van maximaal 50 deelnemers inclusief een begeleider (natuurgids). Om u als deelnemer optimaal te beschermen zijn er richtlijnen voor deelnemers opgesteld. Alle info om 'corona-proof' aan de activiteiten deel te nemen kan je lezen via https://www.natuurpunt.be/pagina/corona-proof-activiteiten. In geval van twijfel kan je best informeren bij de verantwoordelijke voor de activiteit.

Zaterdag 10 oktober

ZV: Verhalenwandeling tijdens Nacht van de Duisternis

- 20u - 22u
- Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
- Een wandeling in de omgeving van de Zwalm met verhalen
- Nacht van de Duisternis
- Heleen Van'tveld: morgane_fay@hotmail.com

Zondag 11 oktober 2020

HOU: Druïdewandeling.

- 9u30 - 11u30
- Ter hoogte van huisnummer 5, Cotthem, 9520 Sint-Lievens-Houtem
- Op zondag 11 oktober volgen we het spoor van de tovenaars der natuur, ook wel druïden genoemd. We maken een tocht door S-L-Houtem en vertellen onderweg over de rol van planten en dieren in de kruiden- en volksgeneeskunde. We komen te weten hoe natuur de mens beïnvloedt en omgekeerd. Ook de wondere wereld van de zwammen komt in deze wandeling aan bod.
- Frederik Dierickx
- Inschrijvingen verplicht max 30 deelnemers via nphoutem@gmail.com, vermeld alle gezinsleden die deelnemen
- Erwin Declercq 0476 373 659 of nphoutem@gmail.com
- Stapschoenen, aangepaste kledij

OUD: Dag van de trage wegen – landschapswandeling Melden

- 14u-17u
- Kerk Melden, Meldenstraat, Melden
- Paul Cardon, 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
- Maximum 20 personen, inschrijven verplicht via https://www.natuurpunt.be/agenda/dag-van-de-trage-wegen-landschapswandeling-43760

Donderdag 15 oktober

MOW: Derdedonderdagwandeling

- 14u – 17u
- Zie https://www.milieufrontomerwattez.be/actief of bel 055 30 96 66. Vermeld zeker je naam en telefoonnummer.
- Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig.
- Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zaterdag 17 oktober

MOW: Trage wegen wandeling te Etikhove

- 14u – 17 u
- Plein tegenover gemeentehuis Maarkedal, Nederholbeekstraat, Etikhove
- Wandeling van ongeveer 7 km langs trage wegen te Etikhove, met aandacht voor landschap en historische weetjes. Onderweg genieten we van een drankstop in 'Hofke ter Musse'.
- Joost Elet
- Inschrijving verplicht via info@milieufrontomerwattez.be Maximaal 25 personen. Kostprijs: 4 euro (MOW-leden) of 5 euro (niet MOW-leden). Inschrijving is pas definitief na overschrijving op rek. nr. BE84 9796 1861 3259, met vermelding naam, GSM-nr en wandeling 'Etikhove'. Of bel naar Milieufront Omer Wattez, 055 30 96 66.
- Goede wandelschoenen, mondmasker

VA: Trage wegen wandeling te Maarke

- 14 – 17 u
- Plein tegenover gemeentehuis Maarkedal, Nederholbeekstraat, Etikhove
- Wandeling van ongeveer 7 km langs trage wegen te Etikhove-Maarke, met aandacht voor landschap en historische weetjes. Onderweg genieten we van een drankstop in 'de Lustige Boer' te Maarke
- Filip Keirse, filip.keirse@telenet.be
- Inschrijving verplicht via filip.keirse@telenet.be Maximaal 25 personen. Kostprijs: 4 euro (NP-leden) of 5 euro (niet NP/MOW-leden). Inschrijving is pas definitief na overschrijving op rek. nr. BE56 3770 0957 9088 met vermelding naam, GSM-nr en wandeling 'Maarke'. Of telefoon 055 38 78 83
- Filip Keirse, filip.keirse@telenet.be
- Goede wandelschoenen, mondmasker

RO: Nachtelijk onderzoek Muziekbos: uilen, nachtvlinders, vleermuizen, sterren kijken.

- 18u op de heidevlakte Muziekbos ten Westen van de Geuzentoren.
- Auto's parkeren op de hoek van de Rijkswachtdreef en de Boekzitting, vandaar te voet naar de onverharde Muziekbosstraat en de Geuzentoren.
- Bij onbewolkte hemel zal er een telescoop zijn om te turen naar sterren en planeten.
- Jo Glibert en Philippe Moreaux
- Gaat niet door bij regen!!
- Jo: 0477 51 94 19
- Warme kledij

ZV Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zondag 18 oktober

ZV: Ronde ontbijt @ Boembekemolen

- 9u – 11u
- Boembeke 18, 9660 Brakel
- In de aanloop naar de doortocht van de Ronde Van Vlaanderen zal er een stevig koersontbijt voorzien worden. De prijs bedraagt 15 euro p.p. en de opbrengst gaat integraal naar het beheer van de molen.
  Inschrijven via carlaverdonckverdonck@hotmail.com en betalingen ten laatste op 11 oktober 2020 op reknr : BE86 8905 4414 2850
- Carla Verdonck 0472898170

Zondag 25 oktober

HRZ: Paddenstoelenwandeling

- 9u30-12u
- Kerk Sint-Antelinks
- Als je een beetje een natuurliefhebber bent en tevens wat culinaire interesse hebt, dan zijn in oktober paddenstoelen nooit ver uit je gedachten. Ze zijn een wereld op zich, die plots verschijnende 'stoelen', waarvan we niet altijd weten of ze giftig zijn of eetbaar.
- Frederik Dierickx en Patrick Rouckhout
- Inschrijving verplicht (www.natuurpuntherzele.be). Max 50 deelnemers.
- info@natuurpuntherzele.be
- Stevige wandelschoenen of laarzen.

Zaterdag 31 oktober

TLES: Samen werken in en voor de natuur

- Elke laatste zaterdag van de maand werken we in één van onze natuurgebieden.
- Meld je aan via koen.houthoofd@gmail.com Je krijgt dan telkens een bericht om te weten waar we aan de slag gaan en wat het werk inhoudt.

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

TLES: Film 'Costa Rica'

- 20-23u
- Ter Wilgen, Poelstraat 70, Deinze
- Ditmaal liet ons groepje Natuurpunters rond Karel zich verleiden om op verkenning te gaan in Costa Rica. Een land dat veel natuurliefhebbers voor hen al aangetrokken heeft. En terecht. We werden overspoeld door prachtige waarnemingen van vogels, zoogdieren, reptielen, vissen, vlinders en andere geleedpotigen. We werden wakker van het gebrul van brulapen en gingen slapen met het geluid van de *Montezuma oropendola*. We maakten boottochten op rivieren vol spitsnuitkrokodillen en brilkaaimannetjes, langs mangrovebossen waar we wel 10 reigersoorten zagen. Onze filmer Luc en fotografe Annemie deden hun uiterste best om kolibries, suikervogels en motmots goed in beeld te brengen. We waren jaloers op die luiaards die hun siësta hielden ondersteboven aan een tak, hoog in de bomen. We keken diep in de oogjes van de roodoogmakikikker, het symbool van Costa Rica. We maakten spectaculaire wandelingen over hangbruggetjes tussen de boomkruinen of over diepe beekvalleien. Kortom: we genoten met elke vezel van ons lichaam en elke grijze cel onder onze hersenpan.
- Karel De Waele, Luc Mincke en Annemie Verschueren
- 2.5 Euro pp. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten. Beperkte plaatsen.

NOVEMBER 2020

Dinsdag 17 november

TLES + VWG: start cursus vogels voor beginners

- 19u30-22u
- Deinze, locatie wordt bekendgemaakt bij reservatie
- Lessenreeks bestaande uit drie theoretische lessen (di 17/11, 24/11 en 1 dec) en één excursie. Kostprijs voor de volledige lessenreeks: 20 euro (lid Natuurpunt) / 30 euro (niet-lid). Betaling tijdens de eerste les. Steeds meer mensen geraken in de ban van onze vogels. Is het nu door de fluwelen zang van de merel of door het bonte leven op de voederplaats in de wintertuin. Het resultaat blijft hetzelfde: men wil meer weten over die vogels en vooral over hoe je ze kan herkennen. Het geheel wordt doorspekt met leuke

somethingellis
GRAFISCH ONTWERP // INTERIEURFOTOGRAFIE
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

anekdotes en de fraaie foto's en filmpjes zorgen voor echt kijkplezier. Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten

Koen Leysen van Natuurpunt CVN.

Donderdag 19 november

MOW: Derdedonderdagwandeling

14u – 17u

Zie https://www.milieufrontomerwattez.be/actief of bel 055 30 96 66. Vermeld zeker je naam en telefoonnummer.

Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig.

Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zaterdag 21 november

TLES : Dag van de natuur

9u en 13u

Zie onze website en facebook

Tijdens de Dag van de Natuur steken vrijwilligers in heel Vlaanderen de handen uit de mouwen, ook in onze natuurgebieden. Heb je zin om te werken in de frisse buitenlucht en zo de natuur vooruit te helpen? Stroop je mouwen op en help ons.

Koen Houthoofd, 0470 55 02 36

Werkhandschoenen en laarzen

KR: Beheersdag Grootmeers

8u30-12u

Groot hekken aan Trekweg langs Schelde

Werken op natuurreservaat Grootmeers

André Vandecapelle tel 0498 45 93 42.

Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

ZV: Dag van de Natuur: Opruimen na knotten

10u - 16u

Kruising Beugelstraat/Herenput te Zottegem om 10u

Verzagen van snoeihout na knotten wilgen, vrijzetten perceelsrand, verwijderen van wilgenopslag

Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Werkhandschoenen, stevig schoeisel, boomzaag, eventueel mondmasker, lunchpakket

KRB: Dag van de natuur

9u- 16u

Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem

Niets zo heerlijk als de handen uit de mouwen steken in en voor de natuur. Allerlei klusjes zijn voorzien zoals maaien, afval opruimen, werken aan het Natuur.huis... 's Middags voorzien we soep en broodjes. Inschrijven is noodzakelijk.

www.burreken.be

Ludo Vanderlinden, tel 0479/46.69.37, contact@burreken.be

Werkhandschoenen, goed humeur.

Zaterdag 28 november

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 31 oktober

RO: Ruige nachtelijke tocht in het reservaat Pyreneeën.

Start om 18 u. Einde 21 u.

Hof ter Guchten, Rotterijstraat 278

Zaklamp, mogelijks enkele fakkels indien niet te droog.

Philippe Moreaux

Een goed gekend gebied... in de nacht een uitdaging om de weg te vinden!

Philippe Moreaux: 0476 49 24 61

Laarzen (moeras), zaklamp, lange broek (bramen)

DECEMBER 2020

Donderdag 17 december

MOW: Derdedonderdagwandeling

14u – 17u

Zie https://www.milieufrontomerwattez.be/actief of bel 055 30 96 66. Vermeld zeker je naam en telefoonnummer.

Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig.

Goede wandelschoenen, afvalpickers.

Zaterdag 19 december

KR: Beheersdag Grootmeers

8u30-12u

Groot hekken aan Trekweg langs Schelde

Werken op natuurreservaat Grootmeers

André Vandecapelle tel 0498 45 93 42.

Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

10u - 16u

Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.

Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zaterdag 26 december

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 31 oktober

Zondag 27 december

TLES: frisse neuzenwandeling aan de oude Leiearm van Vosselare put

14-16u30

Deinze, locatie wordt bekend gemaakt na reservatie.

www.ferynjan.be info@ferynjan.be

JAN FERYN BVBA milieuconsulent

De formule van de traditionele frisse neuzenwandeling is ondertussen bekend: een fikse wandeling van 5 km langs de oude Leie om je op te warmen en een paar korte stops met wat uitleg. Ideale afsluiter van het jaar.
Axel Heyerick en Werner Dejonckheere
Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
Werner Dejonckheere (0477/84.72.35)
Laarzen, verrekijker

JANUARI 2021

De gezamenlijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt VA-plus en Milieufront Omer Wattez zal in 2021 niet doorgaan omwille van de coronamaatregelen.

Zaterdag 16 januari

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

10u - 16u
Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
koen.gintelenberg@telenet.be

Zondag 17 januari

ZV: Nieuwjaarswandeling Kloosterbos/Vossenhol

10u - 13u
Kruispunt Assensveld met Bonte, Zottegem
Nieuwjaarswandeling doorheen het Kloosterbos en Vossenhol
We zullen aansluitend aan de wandeling (10u-12u) nog een receptie organiseren in lijn met de dan geldende maatregelen ivm Covid-19 (12u-13u)
Niet parkeren in Assensveld
Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
Aangepast schoeisel

TLES: startactiviteit

14-17u
Guldepoort Machelen (Zulte)
Onze startdag is ondertussen een klassieker geworden. Zoals elk jaar starten we met een korte wandeling met meerdere gidsen, deze keer in de buurt van Machelen put. Er is een speelse wandeling specifiek voor jonge gezinnen. Achteraf stellen we onze boeiende activiteiten van het jaar voor.
Meerdere gidsen
Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten
Koen Houthoofd, 0470 55 02 36

KRB: Winterwandeling met aansluitend nieuwjaarsdrink

14u-16u. Start nieuwjaarsdrink: 16u
Kerk te Zegelsem
Mooie landschapswandeling door het hart van het Burreken. Vanaf 16u aansluitend nieuwjaarsdrink in de Kerk van Zegelsem.
Dirk Criel, Ludo Vanderlinden
www.burreken.be
Ludo Vanderlinden, tel 0479/46.69.37, contact@burreken.be
Stevige stapschoenen

Zaterdag 23 januari

HOU: Algemene Ledenvergadering

Samenkomst om 18u30
in het Muziekcentrum "De Garage", Kerkkouterstraat 62, 9520 Bavegem
We blikken terug op het voorbije werkjaar en verklappen de plannen voor het komende werkjaar bij een hapje en een drankje.
In geval van Corona-maatregelen wordt het een online bijeenkomst

Zaterdag 30 januari

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 31 oktober

Zondag 31 januari

KBE+ NPOplus: Winterwandeling in Bos t' Ename + nieuwjaarsreceptie kern Bos t' Ename & Natuurpunt Oudenaarde plus

Wandeling 9u - 11u45 ; receptie 11.45u
9u: Prov. Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename
11.45u: Loods van Bos t' Ename, Boskant 56, Mater
Guido Tack, 0474 90 02 30
Goede wandelschoenen

Recordaantal tellingen ondanks wisselvallig vlinderweer

Van 4 tot 26 juli 2020 was er 'De Grote Vlindertelling' van Natuurpunt. Er werden 22.182 tellingen gedaan in 7.380 tuinen, een recordaantal. Net als in voorgaande jaren staat het klein koolwitje op één, op de voet gevolgd door de Atalanta. Op de derde plaats staat de dagpauwoog, die er weer wat bovenop komt na twee tegenvallende jaren.

Juli 2020 was voor het eerst in jaren nog eens een wisselvallige zomermaand. Geen topweer dus voor vlinders. Heel wat tellers gaven het signaal dat het een zwakke tot hooguit gemiddelde vlindermaand was. Toch heeft dat Belgische weer voordelen. Na het klein koolwitje en de Atalanta komt de dagpauwoog (vertegenwoordigd in 8.049 tellingen) op de derde plaats. Vorig jaar stond de soort nog op plaats 7 en werd hij in amper drie op tien tuinen gemeld. De populatie van deze netelgebonden vlindersoort crashte in de recorddroge jaren 2018 en 2019 maar heeft zich nu hersteld tot het niveau van voordien.

Kleine vos — © Lucien Vanden Daele

Nieuwe telmethode

Voor het eerst werd gewerkt met steekproeftellingen van vijf minuten. Zo kregen we een beter zicht op de vraag 'hoeveel vlinders zie je in een gemiddelde Vlaamse tuin op vijf minuten?'. Dat aantal bedraagt zes.

In 12.515 tellingen komt het klein koolwitje voor en belandt daarmee op de eerste plaats. Het verschil met de Atalanta is klein: die werd gemeld in 12.134 tellingen.

Verliezers

Terwijl de dagpauwoog zich wat herstelt, is dat geenszins het geval voor twee andere vlindersoorten die eveneens hun eitjes op netels leggen: het landkaartje en de kleine vos. Het landkaartje is maar in twee procent van de tellingen vertegenwoordigd, een dieptepunt voor deze soort. Ook de kleine vos geraakt niet uit het sukkelstraatje waar hij al jaren in zit. Die vaststelling doet ook de Nederlandse Vlinderstichting, die in Nederland in dezelfde periode de tuinvlindertelling organiseerde. Waarom die kleine vos in Noord-Nederland (en in Wallonië) veel beter standhoudt, dan in Vlaanderen en Zuid-Nederland, is vooralsnog onduidelijk.

Winnaars

Gelukkig doen niet alle soorten het slecht. Het boomblauwtje zit in alle provincies in de top tien en bekleedt nationaal een zevende plaats. Voor dit niet zo opvallende vlindertje een goed resultaat. Ook de dagactieve kolibrievlinder wordt voor het vijfde jaar op rij veel gemeld. In drie provincies zit deze soort zelfs in de top tien. De kolibrievlinder is een trekvlinder die vanuit Zuid-Europa naar Vlaanderen vliegt.

Trends van voorgaande jaren zetten zich door: opnieuw zijn er relatief veel meldingen van warmteminnende soorten zoals keizersmantel en kaasjeskruiddikkopje.

Gaat het weer goed met onze vlinders?

Hoewel er dit jaar geteld is in een recordaantal tuinen, is het allesbehalve een recordjaar op

Muntvlindertje — © Gilbert De Ghesquière

Landkaartje — © Lucien Vanden Daele

vlindervlak. Uit andere tellingen die het hele jaar door lopen en in 1991 gestart zijn, blijkt dat vooral de graslandvlinders (waaronder ook hooibeestje en zwartsprietdikkopje) de voorbije dertig jaar in de klappen delen.

Vlinders tellen levert nuttige informatie, maar iets voor vlinders doen in je tuin is minstens even belangrijk. Natuurpunt wil mensen oproepen om hun tuin vlindervriendelijk in te richten, door bijvoorbeeld een gevarieerd aanbod aan nectarplanten en wilde hoekjes te voorzien in je tuin.

Regionale verschillen

Zoals elk jaar merken we ook dit jaar regionale verschillen. In Limburg en Antwerpen scoort de citroenvlinder beter (met een vijfde plaats), terwijl het oranje zandoogje in Oost- en West-Vlaanderen beter vertegenwoordigd is (eveneens een vijfde plaats).

TOP 20 Nationaal
(aantal tellingen waarin de soort voorkomt)

1.	Klein koolwitje	12.515	11.	Kolibrievlinder	2.634
2.	Atalanta	12.134	12.	Koninginnenpage	1.620
3.	Dagpauwoog	8.049	13.	Icarusblauwtje	1.556
4.	Groot koolwitje	7.864	14.	Kleine vos	1.463
5.	Bruin zandoogje	5.698	15.	Klein geaderd witje	1.179
6.	Gehakkelde aurelia	5.002	16.	Gamma-uil	788
7.	Boomblauwtje	4.856	17.	Koevinkje	687
8.	Citroenvlinder	4.329	18.	Muntvlindertje	676
9.	Oranje zandoogje	3.745	19.	Distelvlinder	601
10.	Bont zandoogje	2.754	20.	Landkaartje	496

Top 10 Oost-Vlaanderen
(aantal tellingen waarin de soort voorkomt)

1.	Atalanta	3466	6.	Oranje zandoogje	1401
2.	Klein koolwitje	3171	7.	Gehakkelde aurelia	1290
3.	Dagpauwoog	2191	8.	Boomblauwtje	988
4.	Groot koolwitje	2156	9.	Citroenvlinder	783
5.	Bruin zandoogje	1747	10.	Kolibrievlinder	783

P.V.S.
electronic developments
ELEKTRONICA -ONTWERP,
-PROTOTYPING, +HERSTELLINGEN,...
+ZAKLAMPEN FENIX
Clemmenstraat 2 unit 10, 9790 Wortegem-Petegem
T. +32 (0)55 30 03 66 - www.pvsed.com - info@pvsed.com

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Slechtvalk op de kerktoren van Nazareth

De ontdekking

Het is zaterdag 7 maart en ik vertrek met mijn fiets op zoek naar broedvogels voor de Vlaamse broedvogelatlas. Vierhonderd meter verder trek ik mijn remmen dicht. Aan de kerk van Nazareth herken ik het geroep van slechtvalken. Twee vogels in de lucht, constant achter elkaar vliegend, en het gaat er luidruchtig aan toe! In de winter was er al een slechtvalk waargenomen op de kerktoren van Nazareth met prooi. Zou dit één van dezelfde vogels zijn? De dag nadien, dit tot mijn vreugde, was het koppel weer luidruchtig aan het rondvliegen rond de kerktoren. 's Avonds zat er een berichtje van Johan Raes in mijn mailbox. Hij had als bewoner van het dorpscentrum ook de slechtvalken gezien. Ik begon al te dromen. Zou ik een broedkoppel hebben met koppels in Oudenaarde en Deinze als dichtste buren? Dagelijks werd het koppel nu waargenomen. Op 16 maart was het al zover en was ik getuige van een copulatie op de kerktoren. Mijn hoop steeg: een broedkoppel in Nazareth?

Later fotografeerde Gilbert De Ghesquière het mannetje en zag dat de vogel geringd was! Navraag bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen wees uit dat het mannetje als jonge vogel geringd was in mei 2016 op de Sint-Vincentiuskerk te Eeklo.

Ondertussen was de coronacrisis een feit. Daar zaten de slechtvalken op de kerktoren: hoog en droog. Tijd en mogelijkheden voor een nestbak of camera zaten er zeker niet meer in. Blijven zitten op een bankje mocht destijds ook niet. Dus ik liep iedere dag rondjes rond de kerktoren met mijn verrekijker rond de nek. Ik kreeg regelmatig een gefronst voorhoofd te zien. Wat loopt die hier nu al een tijdje te doen?

©Viviane Lootens

Waar zijn ze gebleven?

Tussen half maart en eind maart werden de vogels dagelijks gezien. Zowel jagend boven het dorpscentrum of een vogel alleen die de aankomst van de tweede vogel luidruchtig aankondigt. De kerktoren heeft wel geen nissen of overdekte zitplaatsen. Waar zouden ze broeden? Maar ik ging ervan uit, nu ze hier al een tijdje aanwezig waren, dat de vogels toch zouden blijven. Op dinsdag 24 maart vond ik geen vogels meer. Dit bleef maar duren voor een dikke week. Ik bleef maar rondjes lopen rond de kerk, maar geen resultaat! Waren ze vertrokken? Wat was er gebeurd? Maar op 3 april kreeg ik het antwoord. Na een gezamenlijke jachtpartij vlogen beide vogels recht in de bovenste dakgoot van de kerktoren. De koepel heeft een stevige dakgoot waar blijkbaar plaats was voor de vogels. Eens in de dakgoot verdwenen, waren de vogels uit zicht. Zouden ze broeden in de dakgoot? Waarschijnlijk de enige optie. Alle andere plaatsen op de kerktoren waar open en bloot.

Kauwen en zwarte kraaien waren niet meer gewenst in de buurt en regelmatig werden deze achtervolgd wanneer ze om en rond de kerktoren aan het vliegen waren. Op zaterdag 11 april was het de laatste dag dat ik beide vogels zag op de kerktoren. Het werd nu stil rond de toren. Het vrouwtje was begonnen met broeden. Iedere avond zat het mannetje op post. Soms neemt het mannetje het broeden over maar 's nachts is het mevrouw die op de eieren zit. De enige mogelijkheid om nu beide vogels te zien is op het moment dat het mannetje met prooi komt voor het vrouwtje. Daarvoor moet men veel geluk hebben om juist op dat moment aanwezig te zijn. Het was hard zoeken naar prooiresten op de grond rond de kerktoren. Er werden nauwelijks prooien gevonden in

©Viviane Lootens

tegenstelling tot het koppel van Oudenaarde. Ik vermoed dat de dakgoot bezaaid moet liggen met prooiresten.

De buren zijn terug uit Afrika

Woensdag 6 mei en ik ben op stap richting de kerk. Van ver zag ik al het mannetje zitten. Maar ik hoorde ook de gierzwaluwen rondgieren en wil deze tellen voor mijn inventarisatie voor de Vlaamse broedvogelatlas. Bij aankomst merkte ik dat de slechtvalk vertrokken was. Waar is die nu plots naartoe? Ik telde de gierzwaluwen en kwam aan 9 stuks tot op het moment dat de slechtvalk met hoge snelheid kwam aangevlogen. Die wou wel één van die gierzwaluwen. De gierzwaluw kon nog met een ruk een zwenking maken en mijn aantal gierzwaluwen bleef bij 9. De slechtvalk keerde zonder prooi terug op zijn plaatsje op de kerktoren en keek toe, soms met zijn hoofd meedraaiend, hoe de gierzwaluwen rondjes bleven draaien, maar nu een stuk hoger in de lucht. De slechtvalk zal het geweten hebben. De gierzwaluwen zijn terug uit Afrika, wonen hier al jaren en draaien rondjes rond de kerk en eisen hun plekje op in de lucht en onder het dak om ook te broeden.

Zijn er nu jongen of niet?

Vrijdag 15 mei: mijn eerste waarneming van het vrouwtje. Ze staat op de rand van de dakgoot en laat van zich horen. Daar is ze dan. Het verschil tussen mijn laatste waarneming van 11 april en 16 mei komt ruwweg overeen met de broedperiode van ongeveer 32 dagen. Op 22 mei ben ik getuige hoe het mannetje al roepend toekomt met prooi die hij braafjes afgeeft aan moeder want ze moet jongen voederen. Bij slechtvalken zijn de taken vrij strikt verdeeld. Het mannetje moet op jacht en wordt bij het vrouwtje verwacht die dan de prooi in stukjes trekt en voedert aan de jongen die ze ondertussen warm en droog houdt. Het was nu tijd om de jongen groot te brengen. Regelmatig werden beide vogels nu gezien met prooien. Het was nu wachten tot de jongen letterlijk uit de dakgoot zouden kruipen. Maar het bleef wachten.

Bij slechtvalken zijn de taken vrij strikt verdeeld. Het mannetje moet op jacht, het vrouwtje voedert de jongen.

Op donderdag 18 juni zag ik hoe beide vogels toekwamen op de toren. Waren de jongen al groot genoeg om alleen te blijven? Want eens ze groot genoeg zijn kan het mannetje het niet meer alleen aan en moet het vrouwtje meehelpen prooi aan te voeren voor de grotere jongen. De jongen kwamen maar niet tevoorschijn. Jongen werden nooit met zekerheid gezien. Nooit zijn er meer dan 2 vogels waargenomen of bedelende jongen gezien. Regelmatig werden roepende vogels gehoord zonder zekerheid of het nu jongen waren of volwassen vogels. Zijn de jongen gestorven in een vroege of latere fase? Na het uitvliegen worden de jongen ongeveer 4 weken lang van voedsel voorzien door de volwassen vogels. Dit werd nooit gezien.

In de jongenfase zijn er een paar hevige regenbuien geweest. Zijn de jongen verdronken in de dakgoot? Een fysisch bezoek of een drone naar boven sturen zou zeker een antwoord kunnen geven wat er juist is gebeurd en hoe de toestand is van de dakgoot en of een succesvol broedgeval mogelijk is in de toekomst.

De toekomst

De aanwezigheid is niet onopgemerkt gebleven in het dorpscentrum. Lokale winkeliers, inwoners en passanten hebben de vogels regelmatig gehoord. Dorpsbewoners hoorden van op de eerste verdieping de vogels roepen. Op het moment dat ik dit artikel schrijf prijkt een foto van één van de vogels op de voorpagina van het gemeentelijke infoblad. Op 30 augustus bleef een vogel slapen op de toren. De kans is groot dat 1 of beide vogels de kerktoren zullen gebruiken als slaapplaats in de winter. Zullen ze volgend jaar weer proberen? De toekomst zal het uitwijzen ...

Niko Van Wassenhove

Stappen langs de Belgische kustlijn!

© Wim Van Geert

Door de coronamaatregelen van de voorbije maanden is gebleken dat de mens behoefte heeft aan meer beschermde natuur, dat het een boost geeft aan onze gezondheid evenals aan fauna en flora en dat het één van de weinige activiteiten was om uit ons kot te komen. Daarom stapten wij, Carla Verdonck en Wim Van Geert, respectievelijk vrijwilliger en bestuurslid bij NP Zwalmvallei, van het Grenspad in De Panne tot Het Zwin in Knokke met als doelstelling fondsen te werven voor Middenloop Zwalm.

De trein houdt stipt op tijd halt in het station van De Panne-Adinkerke alwaar onze trektocht begint via het Westhoekreservaat richting Grenspad om officieel van start te gaan aan het Grenspaaltje. Het weerbeeld is bewolkt met opklaringen, er blaast een zwakke noordwestenwind en de temperatuur bedraagt 18 graden. Ideaal wandelweer dat de volgende dagen zou aanhouden. Een dagelijkse check met het thuisfront bevestigt de feitelijke waarnemingen dat het weer qua zonneschijn inderdaad beter is aan de kust vergeleken met het binnenland.

Achteraf gezien een goed idee dat wij het 340ha groot reservaat, opgericht in 1957 en daarmee het oudste op Vlaamse bodem, niet links hebben laten liggen. In het verleden werden hier archeologische resten ontdekt daterend van de ijzertijd tot de middeleeuwen. De actuele troeven zijn het aaneengesloten duinengebied, de meer dan 400 plantensoorten en de grazende halfwilde konikpaarden (oorsprong Polen). Het Grenspad is 1,5km lang en loopt parallel met de Franse grens. Het leidt je automatisch naar het Grenspaaltje dat oorspronkelijk werd opgericht in 1819 om de grens af te bakenen tussen de Nederlanden en Frankrijk.

Na 'the making of' van een kort promofilmpje om ons project via sociale media nog eens in de kijker te zetten – er moest immers geld in het laatje komen – kan de tocht langs de branding echt van start gaan. Naarmate we vorderen zullen we trouwens ondervinden dat duinen en bosjes een aangename afwisseling zijn vergeleken met de kilometerslange zeezichten.

De veerdienst van Nieuwpoort, nodig om de Ijzer over te steken en zodoende een omweg te vermijden, is ons eerste richtpunt. Onderweg passeren we natuurgebieden als Slufter, een getijdengebied waarbij zout water vanuit zee en onder invloed van het getij door een geul in de duinen het land kan binnendringen en de Schipgatduinen (schipgat = kreek), één van de weinige groeiplaatsen van de blauwe zeedistel. De Ijzermonding is

Blauwe zeedistel — © Wim Van Geert

dan weer een natuurreservaat waarvan de rivier de enige is in België die rechtstreeks uitmondt in de Noordzee waarbij het zoete water zich laat vermengen met het zilte zeewater. Het is de laatste jaren ook een rustplaats geworden - of is het de plek om te zonnebaden - voor zeehonden. Jammer genoeg kunnen wij er op het moment van eb geen spotten. De tocht wordt verdergezet langs de Warandeduinen, gekenmerkt door een grote aanwezigheid van orchideeën, om dag 1 te eindigen in een hotelletje aan de Zeedijk van Middelkerke.

Vogelopvangcentrum

De volgende ochtend – door de coronashiften van het ontbijt was het eerder voormiddag als we aanzetten – gaat het richting VOC Oostende, het enige opvangcentrum langs de Belgische kust en oorspronkelijk opgericht voor de opvang en verzorging van olieslachtoffers. Al snel bleek er nood aan een algemene opvang voor noodlijdende wilde dieren zoals nestjongen, verkeersslachtoffers en zieke dieren. Het centrum houdt zich verder bezig met het informeren en sensibiliseren over natuur en milieu en verleent ook haar medewerking aan diverse wetenschappelijke projecten. Naast een aantal vaste medewerkers kan de vereniging beroep doen op een team dat oploopt tot 200 vrijwilligers!

Van daar gaat het verder via Atlantikwall Raversyde, een all-weather erfgoedsite met plaats voor natuurontwikkeling. Men kan er wandelen doorheen twee wereldoorlogen en het is één van de best bewaarde restanten van de Duitse verdedigingslinie, met meer dan zestig bunkers, open en ondergrondse gangen, observatieposten en geschutstellingen. Onze tweede overzet is deze aan de Visserskaai van Oostende maar niet zonder eerst te genieten van een frisse Rodenbach met bijhorende portie grijze garnalen. We stappen ook langs Fort Napoleon dat getuigt van het belang van Oostende als voormalige vestingstad en waar de Fransen er met een bang hart de Engelsen opwachtten. Tegenwoordig kan er een historisch verhalenparcours gevolgd worden, lopen er diverse expo's en wordt het gebruikt als locatie voor evenementen. Het oudste duingebied van Natuurpunt, De Kijkuit, komt ondertussen dichterbij. Op enkele hellingen groeit de zeldzame cypreswolfsmelk en vlinders als het bruin blauwtje, typisch voor de kustduinen, zetten hun eitjes af op grote bladeren van ooievaars- en reigersbek.

Een andere muur die het grootste gedeelte van de Belgische kust echter ontsiert is deze van de gemiddeld 10-verdiepingen-hoge appartementsblokken ... Geef ons dan maar De Haan met haar goed bewaard centrum in Anglo-Normandische bouwstijl, het cottage Grand Hôtel Belle-Vue of villa Savoyarde waar Albert Einstein in 1933 voor 6 maanden zijn intrek heeft genomen. Wij verblijven er in een appartement dat een ex-collega ter beschikking stelt.

Het Zwin

De laatste dag trekken we onmiddellijk de Duinbossen van De Haan in, een 152ha groot gebied van open duinlandschap en beboste duinen. De troeven van dit natuurgebied zijn de rode bosmier die uniek is in de omgeving maar er is ook een natuurloopparcours en er zijn drie thematische speelzones gecreëerd. We komen uit bij Spioenkop, een paviljoentje gelegen op de op één na hoogste duin (31m) van ons land. Het derde veer is dat van Blankenberge waar het zoals steeds veel te druk is en ons daarom een extra duw geeft richting De Fonteintjes. Sinds 1978 is dit één van de eerste gebieden in bezit van Natuurpunt en hierdoor gevrijwaard gebleven van plannen als parkeerzone tot zelfs stortplaats. Het is ontstaan doordat de zee door de duinen brak en tegengehouden werd door de Graaf Jansdijk (13de eeuw). Door graafwerken ontstonden er meertjes met zoetwater. Naast de verblijfplaats van de kleine karekiet, rietzanger en Cetti's zanger is het een tussenstopplaats voor trekvogels. De plantenrijkdom wordt vooral gekenmerkt door vijf verschillende soorten orchideeën die er

tot bloei komen. We beginnen aan het saaiste gedeelte van onze wandeling, meer bepaald de doortocht van het havengebied van Zeebrugge want geen oversteek mogelijk. Na het reilen en zeilen van containers en boten aanschouwd te hebben komen we terecht in De Saskul, een natuurgebied van met schelpenzand opgespoten terrein dat vroeger gebruikt werd als opslagplaats voor steenblokken tbv de aanleg van de Pier van Zeebrugge. Het Zoute, 'the place to be' voor kasteelvilla's en Bentley's, moeten we doorsteken om aan het laatste natuurgebied te geraken.

De oorpronkelijke zeearm van Brugge naar de Noordzee, Het Zwin genaamd, is 158ha groot en één der bekendste natuurgebieden van Vlaanderen. Haar unieke karakter heeft het te danken aan de regelmatige overstromingen. Het getijdenlandschap is een favoriete bestemming voor een diversiteit aan vogels, zeg maar een internationale luchthaven. Sinds juni 2019 loopt het project operatie ooievaar waarbij deze trekvogels voortdurend gevolgd kunnen worden. Het gebied is opgedeeld in drie stukken: het natuurpark met bezoekerscentrum, de duinen en polders met specifieke grazers en de vlakte met de recent aangelegde internationale dijk.

Moe maar voldaan klinken we in een modern tentenkamp op een geslaagde trektocht die, in plaats van de voorziene 67km langs de branding uiteindelijk 95km is geworden door de verschillende zijsprongen langs natuurgebieden. Als kers op de taart is de belangrijkste doelstelling, het inzamelen van giften voor Middenloop Zwalm, met een bedrag van 2.275 EUR ruimschoots overtroffen en staat het daarmee in de top 10 van projecten Rondje Natuur.

Wim Van Geert

Bestel nu je Natuurpuntkalender en agenda 2021

De Natuurpunt agenda en kalender 2021 zijn er. We hebben voor u onze uiterste best gedaan om de mooiste natuurfoto's te selecteren. Dat wordt weer genieten van onze mooie natuur.

TIP: bestel ons voordeelpakket met naast de kalender ook de agenda 2021 en bespaar zo 2,5 euro.

- **kalender:** verkoopprijs € 10,00
- **agenda:** verkoopprijs is € 14,99
- **voordeelpakket:** kalender + agenda verkoopprijs is € 22,49

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 147 bus 5
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan@aardbol.be
www.aardbol.be

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

Soms irritante maar zeker nuttige insecten

Wespen kunnen vervelend zijn, en een voor iedereen pijnlijke wespensteek kan voor bepaalde mensen zelfs fataal aflopen. Wespen haalden deze zomer ook het nieuws omdat ze zich te goed deden aan de Vlaamse druivenoogst maar toch hebben deze insecten wel degelijk hun nut. Het zijn roofdieren die jagen op overlastgevers zoals vliegen, dazen, bladluizen, muggen, rupsen en zelfs de buxusmot. Wespen zelf eten geen vlees, maar ze malen hun prooi wel tot vleesballetjes en voederen dat eiwitrijk voedsel aan de larven in het nest. Zonder wespen zouden onze tuinen en landbouwgewassen veel vaker geteisterd worden door insectenplagen, en zouden we dus ook meer en sneller moeten teruggrijpen naar allerlei chemische bestrijdingsmiddelen. Een volgroeid nest van 6.000 wespen zou in één week tijd liefst 500.000 vliegen en 130.000 muggen kunnen vangen (De Morgen, 18-08-2020).

Libellenvleugels — ©Johan Cosijn

Hoornaar — ©Rik Desmet

Toevallig had elk lid van de redactie deze zomer een opmerkelijke waarneming van predatie door wespen.

Eén waarneming betreft een hoornaar die een Atalanta aanviel. Na een ongelijke strijd werden de vleugels af geknipt en werd het volledige lichaam opgepeuzeld. Het behaarde achterlijf van een nachtvlinder is blijkbaar minder appetijtelijk want toen een kleine wesp in de buurt van de nachtvlinderval een eekhoorn, een grotere nachtvlindersoort, aanviel werd de vlinder letterlijk onthoofd en vloog de wesp alleen met de kop weg. In de vlinderval kunnen overigens soms meerdere hoornaars zitten. Dat resulteert dan in meerdere afgeknipte vleugels op de bodem van de val hoewel ook hoornaars het soms (door de stress?) niet overleven.

Een derde waarneming betreft een hoornaar met een vaste vangplaats waar hij zonnende gewone oeverlibellen aanviel om die in stukjes mee te nemen naar het nest.

Ook imkers vertellen over hoornaars die bijen aanvallen, hetzij bij de kast, hetzij terwijl de bijen foerageren bij de bloemen.

Rik Desmet

We delen in de rouw van

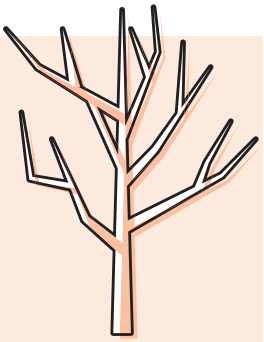

We delen in de rouw van Annemie Devos en Philippe Moreaux (voorzitter Natuurpunt Ronse), Paul Devos en Greet Maes, Greta Devos, Luc Devos en Andrée Rakowski en Ignace Lataire en Ingrid Devos, haar kinderen en tevens haar kleinkinderen en achterkleinkinderen bij het overlijden van Marie-Jeanne Goeminne (°26-01-1930) op 29 augustus 2020, echtgenote van wijlen Richard Devos. Marie-Jeanne en Richard waren echte Wielewalers en vrienden van Marcel Nachtergaele (†) en Ulrich Libbrecht (†).

Boekbespreking

door Walter Belis

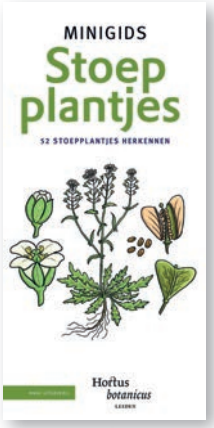

Hortus botanicus Leiden, 2020. *Minigids Stoepplantjes - 52 stoepplanten herkennen*, **KNNV Uitgeverij in samenwerking met Hortus botanicus Leiden, Zeist, ISBN 978 90 5011 751 7, € 6,95.**

We lopen er achteloos aan voorbij, vertrappelen ze, verwensen ze soms ... Stoepplanten krijgen niet de waardering die ze verdienen. Ze bieden immers onderdak aan talloze insecten, verschaffen voedsel aan diverse diersoorten en ze brengen verkoeling en kleur in het stadslandschap. Bovendien vergen ze geen onderhoud. Ze verschijnen en groeien vanzelf zonder dat ze extra water nodig hebben. Ze dragen bijgevolg bij aan de biodiversiteit. Deze *Minigids Stoepplantjes* richt zich in de eerste plaats tot beginners. Wie deze 52 planten onder de knie heeft, zal merken dat sommige soorten verdwijnen terwijl er andere bijkomen. Wellicht voelt men zich nadien geroepen om de botanische kennis uit te breiden naar andere soorten en habitats.

Staring K. & Kemp A., 2020. *Maak je eigen jungle*, **KNNV uitgeverij i.s.m. het IVN, Zeist, 192 blz., ISBN 978 90 5011 729 6, € 24,95.**

Een tot in de puntjes verzorgde tuin is misschien een streling voor het oog maar je riskeert er een woestijnachtig landschap van te maken waar dieren niet meer aan hun trekken komen. In *Maak je eigen jungle*, een vervolg op *Avontuurlijk tuinieren* (2019), leggen de auteurs uit hoe je heel eenvoudig een mooie tuin kan aanleggen die ook diervriendelijk is. Deze publicatie, vol weetjes, projecten en handige tips, valt te rangschikken onder de noemer 'inspiratieboek'. Onder de dieren die je tuin zullen weten te appreciëren rekenen we vogels, vlinders, bijen, hommels ... maar ook mieren, pissebedden en muggen. Ook al weten we die laatste soort niet altijd te waarderen, ze zijn op hun beurt weer een levensnoodzakelijke voedselbron voor vogels. In dit boek worden meer dan 50 'tuindieren' behandeld. Het werk is prachtig geïllustreerd door Kim Veenman die zelf ook bioloog is. Katja Staring is journalist en fotograaf. Anna Kemp is tuin- en landschapsontwerpster en landschapsbiodiversiteit is haar stokpaardje. We hebben het vaak over biodiversiteit maar staan er niet bij stil dat we in onze hoogsteigen tuin kunnen starten.

Van de Kaa R., 2020. *De onderwereld van de tuin*, **Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 224 blz., ISBN 978 90 450 4208 4, € 21,99.**

De bovengrondse wereld is overzichtelijk en redelijk gemakkelijk waarneembaar. Wat zich in de ondergrond afspeelt is een ander paar mouwen maar daarom niet minder interessant. Het wriemelt daar van larven, wormen, schimmels, bacteriën, amoeben en geleedpotigen. Gans dat wereldje communiceert onderling en is op elkaar ingesteld. Romke van de Kaa heeft er een lange carrière van kweker en tuinier opzitten. Hij heeft bijgevolg geregeld niet alleen met zijn handen maar ook met zijn neus in de aarde gezeten en de 'onderwereld' bestudeerd. Wat er zich in de aarde afspeelt is minstens zo interessant als het bovengronds waarneembare. Tot die vaststelling komen we na het lezen van dit boek. Je gaat zelfs met een andere blik naar je tuin en de natuur kijken.

BETONSHOP IN PLAATS VAN BETONSTOP

In 2019 verdween er in Vlaanderen per dag gemiddeld 7,16 hectare open ruimte onder beton, in 2015 was dat 4,46 ha.
Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wil tegen 2040 naar 0 hectare gaan. Naast de aantasting van de open ruimte zorgt de betonnering er ook voor dat het water minder goed in de bodem kan dringen wat enerzijds de verdroging vergroot maar in de winter ook het risico op overstromingen vergroot.
(Vilt nieuwsbrief, 30-06-2020)

GROENLAND WORDT ... GROEN

Satellietmetingen en klimaatmodellen geven aan dat Groenland tussen 2003 en 2018 jaarlijks gemiddeld 235 miljard ton ijs verloor, begin de jaren 90 was dat 51 miljard ton per jaar. De afname bleef in 2017 en 2018 beperkt tot 100 miljard ton. Dat ging met een schok over in een recordverlies: als gevolg van de warme zomer verloor Groenland in 2019 532 miljard ton ijs. Wetenschappers vrezen dan ook dat de ijskap van Groenland gedoemd is om te verdwijnen.
(De Morgen, 21-08-2020)

ZE ZIJN ZO LIEF ...

Lieveheersbeestjes zijn populaire kevers. Het zijn bovendien niet alleen nuttige predatoren van bladluizen, schildluizen en meeldauwschimmels, maar ook modelorganismen om invasies te bestuderen. Omdat de meeste soorten ook nog eens gemakkelijk te herkennen zijn op foto, is het de perfecte groep voor burgerwetenschappelijke projecten. De European Ladybird Survey heeft nu een smartphone-applicatie ontwikkeld voor het herkennen en waarnemen van Europese lieveheersbeestjes. Het doel van de app is om waarnemingen te verzamelen en het publiek bewust te maken van de diversiteit aan soorten.
De European Ladybirds app is beschikbaar voor iOS en Android. De app is erg visueel en heeft mooie tekeningen van Chris Shields. Erg handig is de zoekfunctie op kleur, grootte en tekening op het halsschild.
Zie de website https://european-ladybirds.brc.ac.uk/nl/node/1
(bron: *Inbo*)

EET MOOI JE BORDJE PLASTIC LEEG

De vervuilende impact van plastic is wereldwijd voelbaar. Straten, stranden en oceanen: overal zijn de gevolgen van onze wegwerpcultuur te zien. Amerikaanse onderzoekers hebben nu zelfs kleine plastic deeltjes gevonden in het menselijk lichaam.
De wetenschappers vonden deeltjes van microplastic (met een diameter kleiner dan 5 mm) en nanoplastic (met een diameter kleiner dan 0,001 mm) in alle onderzochte organen van deze studie. De deeltjes werden vermoedelijk ingenomen via voedsel en water.
Hoewel de impact op onze gezondheid nog niet bewezen is, maken de onderzoekers zich zorgen. Zo is de schade van microplastic al eerder gebleken bij onderzoek naar zeedieren. Toen konden wetenschappers een verband vaststellen tussen de blootstelling aan de kleine deeltjes en onvruchtbaarheid, ontsteking en kanker.
De onderzoekers hopen nu dat deze resultaten leiden tot diepgaander onderzoek naar het effect van vervuiling op ons lichaam.

BLUE DEAL TEGEN DROOGTE

Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir trekt 75 miljoen euro uit om via een 70-puntenplan de droogte in Vlaanderen aan te pakken.
Uit recente satellietbeelden blijkt dat België één van de Europese landen is die het zwaarst getroffen wordt door droogte. Ons grondwater staat een pak lager dan normaal en daarmee doen we het slechter dan Spanje en Zuid-Italië. Van alle OESO-regio's scoort Vlaanderen zelfs op drie na het slechtst voor waterbeschikbaarheid.
Het geld gaat naar uiteenlopende projecten. Zo wil de regering de Vlaamse natte natuur – denk aan plassen, meren, moerassen, natte graslanden en veengebieden – herstellen. Vlaanderen verloor de afgelopen 5 à 6 decennia 75 procent van die gebieden: van 244.000 hectaren in 1950 kromp het tot 68.000 nu. Natte natuur kan wel de grootste hoeveelheden water vasthouden en slaat daarnaast ook veel koolstof op. Ook het herstel van historische vloeiweidensystemen of de hermeandering van beken en rivieren kan deel uitmaken van het project.
Daarnaast maakt Vlaanderen geld vrij om grootschalige waterbuffers aan te leggen, die voor reservecapaciteit zorgen.
Vanaf 2022 zullen bedrijven een waterscan of -audit moeten laten uitvoeren als ze financiële steun of vergunningen aanvragen. De Vlaamse regering voert ook een meldingsplicht in voor wie water uit onbevaarbare waterlopen haalt om bijvoorbeeld velden te besproeien.
Gemeenten moeten vanaf 2024 verplicht een hemelwater- en droogteplan opstellen als ze aanspraak willen maken op watergerelateerde subsidies.
Een andere prioriteit zijn de lekkende waterleidingen.

OP TWEE GEDACHTEN HINKEN

De nieuwsbrief 'De Waterstand' van de provincie Oost-Vlaanderen (juli 2020) is een beetje tegenstrijdig. Enerzijds wordt een nieuw overstromingsgebied aangekondigd. Dit moet water ophouden en overstromingen in de winter tegengaan. Anderzijds moet het maaien van de waterlopen in de zomer er voor zorgen dat het teveel aan regenwater vlot kan doorstromen. Je kan je afvragen of dat in tijden van droogte zo nodig moet?

L'HISTOIRE SE RÉPÈTE ...

Nestlé, een van de grootste voedselbedrijven ter wereld, is aangeklaagd wegens de sterfte van duizenden vissen in de Aisne, een rivier in het noordoosten van Frankrijk.

De plotse massasterfte zou te wijten zijn aan een sterke daling van het zuurstofgehalte in het water door een lek bij Nestlé. In een gebied van zeven kilometer lang is alles gestorven.

(De Morgen, 14-08-2020)

VERLIES BIODIVERSITEIT VERHOOGT RISICO OP ZIEKTES

Britse wetenschappers bogen zich over de vraag welke impact de verandering van landgebruik, bijvoorbeeld door omzetting in woongebied of landbouwgrond, heeft op het risico dat dieren ziektes overdragen op mensen. Ze bekeken hiervoor meer dan 180 studies.

Virussen en bacteriën vinden een goede gastheer in vooral knaagdieren, vleermuizen en vogels. En net deze soorten doen het goed in een omgeving die beïnvloed wordt door de mens, stelden de wetenschappers vast. Op plekken waar natuurgebied plaats moet ruimen voor woon- of landbouwgebied stijgt dus het risico op verspreiding van ziektes.

(Vilt Nieuwsbrief, 17-08-2020)

DOORBRAAK IN ONDERZOEK BIJENSTERFTE?

Bijen zijn cruciaal voor onze voedselvoorziening: ongeveer drie op vier voedselgewassen is afhankelijk van bestuiving. Regelmatig wordt er melding gemaakt van abnormale bijensterftes. Afgelopen jaar bijvoorbeeld heeft één op de vijf bijenvolken de winter niet overleefd. De meningen over de achterliggende redenen van de bijensterfte liepen aanvankelijk sterk uiteen, maar zeker is dat er verschillende factoren spelen. Eén van de belangrijkste oorzaken voor de wintersterfte bij bijen is de varroamijt. Deze parasitaire mijt plant zich voort op het broed van een bijenkolonie en draagt virussen over. Deze virussen bepalen in grote mate het ziektebeeld van de kolonie en zijn dus doorslaggevend voor het al dan niet overleven van een bijenvolk tijdens de winter.

Aan de UGent heeft men onderzoek gedaan naar de genetica van bijenvolken. De onderzoekers kozen voor een niet-destructieve staalname, waarbij de koninginnen werden gespaard en enkel de eitjes werden onderzocht op virussen. Uit het onderzoek bleek dat bepaalde bloedlijnen voorbestemd zijn om weinig tot geen virussen te dragen. Onderzoekers willen daarom verder inzetten op het kweken van virusresistente volken.

(Vilt Nieuwsbrief, 31-08-2020)

OOK DE LYNX IS TERUG IN BELGIË

Eind augustus heeft een wildcamera een foto gemaakt van een lynx in de Semoisvallei. Daarmee is voor het eerst onomstotelijk bewijs geleverd dat na bijna tweehonderd jaar de lynx terug is in ons land. Al jaren zijn er vage waarnemingen en wordt gespeculeerd over een terugkeer, maar dat kon tot nu toe nooit bevestigd worden.

Lynxen zijn uiterst schuw, het zijn eenzaten die leven in zeer uitgestrekte, bosrijke gebieden en dan ook nog eens de schemeruren verkiezen.

Réseau Loup kreeg al sinds eind februari meldingen uit dezelfde regio, zelfs met foto's, maar die waren te onduidelijk om 100 procent zekerheid te verschaffen.

EU LAAT SPOOR VAN VERNIELING ACHTER

In 2004 traden 10 Oost-Europese landen toe tot de Europese Unie. In Tsjechië bekeken onderzoekers de gevolgen van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid voor de landbouw en de biodiversiteit. De landbouwproductie nam uiteraard toe, voor maïs was er bvb een toename van de opbrengst met 29% maar tegelijk namen de akkervogels sterk af. Het invoeren van de Europese landbouwpolitiek betekende dus een aanzienlijke achteruitgang van de biodiversiteit in een gebied waar die nog zeer groot was. Het traditionele idee dat de Oost-Europese landen een laatste schuilplaats zijn

voor akkervogels kan dan ook stilaan de vuilbak in.
Voor wie het artikel wil lezen: Google naar doi:10.1111/conl.12585.

WAT BROEDT DAAR IN HET STRUIKGEWAS?

In het rapport 'Broedvogels in Vlaanderen 2013-2018. Recente status en trends van in Vlaanderen broedende vogelsoorten' worden de resultaten van de projecten 'Algemene Broedvogels Vlaanderen' en 'Bijzondere Broedvogels Vlaanderen' – aangevuld met onder andere waarnemingen.be – besproken voor de periode 2013-2018. Er worden in dit rapport 182 soorten besproken. Dit zijn nagenoeg alle in Vlaanderen broedende vogels met uitzondering van enkele weinig verspreid voorkomende exoten.
Niet alleen de aan het landbouwgebied gebonden vogelsoorten nemen (fors) af maar ook lange afstandstrekkers (sub-Sahara migranten) vertonen een gemiddeld duidelijk negatieve trend. Bosvogels vertonen als groep een meer gematigd beeld, maar nemen gemiddeld verrassend genoeg toch ook af, vooral onder invloed van de individuele trends van lange afstandstrekkers onder die bosvogelsoorten. Ten slotte blijken soorten gebonden aan moerasvegetaties eveneens sterk onder druk te staan.
Het rapport stelt dat dat de verzamelde cijfers een eerder negatief beeld schetsen. Nagenoeg 50% van het landoppervlak in Vlaanderen bestaat uit landbouwgebied en daar zijn de trends overwegend erg negatief. Hoewel in andere leefgebieden een meer wisselend beeld naar voren komt, is ook daar gemiddeld genomen heel wat reden tot bezorgdheid.
Een opsteker voor natuurbeherende instanties als ANB en Natuurpunt is dat sommige soorten zoals roerdomp, boomleeuwerik en kluut blijken te profiteren van lokaal gevoerd natuurbeheer in beschermde gebieden. Positief is ook dat heel wat standvogelsoorten in onze bossen het relatief goed doen. Die bosgebieden blijken lokaal ook kwalitatief voldoende rust en voedsel te bieden aan nieuwkomers als de raaf en de oehoe.
Rekening houdend met de voor Vlaanderen gestelde IHD-doelen is er vooral nog veel werk voor soorten van moerassen en kustbroedvogels.
Het rapport telt 230 pagina's met ook per soort een bespreking. Het kan gedownload worden met volgende link: https://www.vlaanderen.be/publicaties/broedvogels-in-vlaanderen-2013-2018-recente-status-en-trends-van-in-vlaanderen-broedende-vogelsoorten

FLEXIBELE
GROENTEMANDEN
www.ourobouros.be

WEKELIJKS een gevarieerde mand HEERLIJK verse biologische seizoensGROENTEN en -FRUIT

OUROBOUROS
Dikkelsebaan, Dikkele
info@ourobouros.be
T 055 49 58 55
M 0485 61 65 48

1952?

Opruimen is lastig, maar soms ook verrassend. Oude nummers van de Giervalk, tijdschrift ooit van het KBIN en als ornithologische erfenis van Gust Schamelhout, werken als een soort teletijdmachine.

Zo staat bij de korte mededelingen dat op 1 december 1952 in Anzegem een zeearend geschoten werd door Ph. de Limburg-Stirum op zijn 'adellijk' domein in Anzegem allicht en misschien wel door de jachtwachter? Zo uitzonderlijk was dat toen niet, je wilt het aantal roofvogels dat zo aan zijn einde kwam niet onder ogen zien. Zelf heb ik toevallig wel een herinnering aan die zeearend, die met de vleugels open opgezet troonde boven de toog van café De Fezant aan het Kluisbos. Hij maakte indruk op dat beginnend vogelkijkertje van toen … Ook de verhalen van de cafébaas 'Soi Talies' ofte Francois allicht, die er kon over opscheppen alsof hij die zelf geschoten had … En dan was er nog het everzwijn van het Kluisbos met de fiere jagers, ook al een stoer verhaal maar later gereduceerd tot een losgelaten beest voor de trofee en de foto.

Die zeearend staat uiteraard vermeld in het boek van Luc Menschaert 'Zijn er nog vogels', nog steeds onze vogelbijbel, nog net aansluitend op de laatste dagen van die 'grote natuur'. In diezelfde sfeer stonden in de oude Giervalken gegevens over soms jaarlijks broedende grauwe klauwieren, hoppen en kwartelkoningen … Het landschap en de Schelde toen waren nog niet 'getemd' en er waren de mesthopen op de boerderijen voor de hop en de hagen en ruigten voor de klauwieren. De Scheldevallei was nog in de winter één grote overstroomde vlakte van Doornik tot ver voorbij Oudenaarde, met ondertussen verdwenen topnatuur zoals de moerassen van Pottes, aan de overkant van de Schelde te Avelgem, met oa. 6 paar woudaapjes nog tot 1948, alsook de kwartelkoning vermeld als 'abondant' in 1947 (E. Delmée). Massa's aan watervogels zijn vermeld op de vergeelde bladzijden en dan was de zeearend wellicht ook daar af en toe present.

Aanleg ringweg langs rietveld, Ruien — ©Maureen Prevost

De huidige restanten van die Scheldemeersen zijn kruimels vergeleken met die tijd en het perspectief van natuurherstel utopisch om na te streven. Maar het besef van wat we kwijt zijn zou moeten aanzetten tot een grootschaliger aankoop- en herstelbeleid nu. Recent was er natuurlijk het Scheldevallei-project, misschien ook in een opwelling na de opkuis van hun zolder, maar veel meer dan dat is het ook niet geworden. Dit neemt niet weg dat we fier zijn op wat we met onze reservaten al veilig gesteld hebben, maar des te moeilijker als we zien wat er nog steeds in Oudenaarde en Kluisbergen met die natte restanten gebeurt: de industrie is baas en indien niet dan wel de landbouw met drooglegging en schaalvergroting … We gingen er wel wat op vooruit met de bescherming van oa roofvogels, maar de globale balans aan natuurverlies is gigantisch en de inspanningen voor herstel van de biodiversiteit duidelijk erg moeizaam … Men zegt dan dat we een tandje zullen moeten bijsteken, laat ons hopen!

Norbert Desmet

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen
De Pourcq Bernard en Moreaux Philippe
Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsinronse.be
T. 055 21 38 19

uit sympathie

Klimop, najaarsbloeier bij uitstek

Boomblauwtje — Rik Desmet

Klimop is een veelbesproken plant in goede en slechte zin: sommige huiseigenaars gruwelen ervan, natuurliefhebbers bejubelen ze. Er iets over meenemen in deze Meander heeft uiteraard met de bloei te maken als nectarbron in het najaar maar ook met de vernieuwde opflakkerende heksenjacht op deze groenblijver in tuinen en parken.

We zien weer meer de doorgezaagde stam van deze klimplant met als reden muurschade of nadeel voor de boom. Meerdere publicaties getuigen over het tegendeel: klimop isoleert een muur en schaadt niet behalve bij kalkmortel in de voegen (alleen bij oude gebouwen). Hij kan de kruin verzwaren bij storm wat voor oude of zwakke bomen een nadeel is en bij een huis kan hij door zijn wortelstel afvoerbuizen verstoppen. Tot daar de vraagtekens en we willen er aan toevoegen dat men toch best de plant in toom houdt als ze in de buurt van dakgoten en dakpannen komt en het best is ze niet tot daar te laten doorgroeien. Ook in bossen en parken kan de 'tapijt'groei de opkomst van bosplanten en paddenstoelen verhinderen en dan kan enig beheer aangewezen zijn. Dat alles weegt weinig op tegen de natuurwaarde van klimop.

Laat ons maar genieten van zijn bloei in deze periode. Zeker na de droogte dit jaar is het voor veel najaarssoorten een gedekte tafel: zowel dag- als nachtvlinders profiteren daarvan. Bij de dagvlinders kennen jullie allen de beelden van Atalanta's, gehakkelde aurelia's en dagpauwogen op de bloei. Atalanta's en distelvlinders peppen zich nog op voor de terugtrek richting Afrika en de twee andere bufferen zich voor de winterslaap. Weinig gekend is dat de citroenvlinder mooi gecamoufleerd overwintert tussen de vergelende klimopbladeren. In de loop van het jaar zien we ook meer en meer boomblauwtjes in de buurt van klimop. Dat is normaal, in het voorjaar zitten de rupsen dan ook op knoppen van vuilboom en hulst, maar in het najaar op die van klimop, daar worden de eitjes afgezet. Naast de dagvlinders is het ook een weelde aan zweefvliegen, oorwormen, hooiwagens, sprinkhanen en bijen waaronder de klimopzijdebij, ook een typische najaarssoort. Geen wonder dat klimop ook het aantal vogels in uw tuin op die manier opdrijft: voedsel, zowel in de vorm van insecten en later met de bessen, gegeerd door merels, winterkoningen en co, ook als nest- en slaapplaats.

Klimop in de stad en dorp speelt een belangrijke rol voor meer natuur, maar ook als stofvanger en klimaatregelaar. En zeker niet te vergeten is het legioen aan herfst- en winternachtvlinders dat tijdens de bloei er op af komt: bruine herfstuil, volgeling, roesje, agaatvlinder, vierkantvlekuil ea en niet te vergeten van oktober tot april doorlopend, dus ook tijdens de winter ook nog andere soorten als de zwartvlekwinteruil, die aan een opmars bezig is. En dan is er nog het zwart weeskind, onlangs te gast bij Nature Today op internet (aanbevolen!) met verspreidingskaartjes die ook van die soort de toename de laatste jaren laten zien, onder invloed van het klimaat of dank zij de klimop in de steden? Wie zal het zeggen, maar gasten in huis kijken raar op als je zegt dat er de laatste week tien zwarte weeskinderen in de tuin gehuisvest waren, 'op het smeer', lokmiddel voor nachtvlinders wel te verstaan.

Norbert Desmet

Het aards paradijs ontdekt!

Nu weten we zeker dat het aards paradijs in de Vlaamse Ardennen ligt. Het is een uitgestrekte boomgaard met 170 bomen, natuurlijk omkaderd, pal in Maarkedal. Nauurpunt mocht er plukken van de eigenaars-Natuurpunters.

Van heinde en ver kwamen de vrijwilligers: Etikhove, Schorisse, Horebeke, Brakel, Zwalm, Zottegem, Sint-Lievens-Houtem, zelfs uit het *verre* Ninove. Met z'n allen kwamen we appels plukken om ze te laten verwerken tot Vlaamse Ardennensap. Er stonden ook enkele Verboden Bomen omdat we vruchten moesten laten hangen voor ... de eigenaars.

De vriendelijke man kwam ons een bezoekje brengen en zag dat het goed was. Hij had zijn trouwe hond mee, die zich duidelijk in zijn nopjes voelde. Iemand gooide voor hem een appel weg die hij binnen de seconde gevonden had in het hoge gras. Op appèl apporteerde hij voor een volgende gooi. Noem hem gerust een appelhond.

De pluk was wondermooi georganiseerd. Daar hadden enkele leden achter de schermen voor gezorgd. We hadden ladders, dekens, emmers, zakken en wat plukstokken. Je fronst al nieuwsgierig de wenkbrauwen en denkt: "Wat gaan die mannen en vrouwen in het aards paradijs doen met dekens?" We gingen als volgt te werk: eerst raapten we het valfruit. De rotte gooiden we bij de stam, de andere keurden we goed voor de oogst. Vervolgens spreiden we de dekens onder de kruin, om de appels op te vangen, en sterke mannen begonnen aan de kruin te schudden. In minder dan geen tijd lagen de vruchten voor het rapen. Bleven er nog blozende appels hangen, dan wist er wel iemand weg mee. In de boom klimmen zonder ladder of andere hulp en de takken bewegen tot de koppigste appel loslaat. Als dat niet volstaat, neem dan een ladder in handen en geef flinke tikken tegen de takken om dat laatste appeltje voor de dorst te kunnen oogsten. Maar wees gerust, er bleef hier en daar wel eentje hangen, voor de beestjes.

Wat een bedrijvigheid daar in de tuin van Eden. We raapten, plukten, schudden aan de boom dat het een lieve lust was. We waren aan de pauze toe voor we het goed en wel beseften. Er was water, Vlaamse Ardennensap en koffie met desgewenst melk en suiker, maar veel mannen lieten zich het meest bekoren door een Boembeke Luiwerk, het bier van de Vlaamse Ardennen waar appelsap uit de boomgaard van de Boembekemolen in verwerkt is.

Onze voormiddag zat er bijna op. We moesten de zakken appels op één plaats verzamelen. Ze wogen loodzwaar en het was een eindje lopen. Er kwam een auto en aanhangwagen aan te pas om de oogst op te halen. We telden negentien witte zakken met appels. Andere ploegen hebben in andere boomgaarden geplukt, maar wij weten zeker dat we het Aards Paradijs betreden hebben.

Goed om weten: de zakken waren verloren leeggoed van gerst voor de brouwerij. Misschien wordt ons Vlaamse Ardennensap het tegenovergestelde van Boembeke Luiwerkbier, namelijk appelsap met een verfrissend gerstsmaakje! ☺ Heerlijk.

Rita Van de Voorde

MEANDER #4
jaargang 18 | oktober-november-december 2020
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

DRINK LEKKER SAP EN STEUN MEER NATUUR

Vlaamse Ardennensap

Zoals u op de vorige pagina kan lezen is zojuist de nieuwe lichting ***Vlaamse Ardennensap*** van *Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus* gearriveerd. Het resultaat van een weekend noest appels rapen en plukken in verschillende appelboomgaarden verspreid over de Vlaamse Ardennen: vers geperst en gegarandeerd natuurlijk zonder toevoegingen.

Het fruitsap is te koop in diverse winkels, maar evenzeer bij verschillende *Natuurpunt*-afdelingen. Je kan het ook proeven in de Boembekemolen. De opbrengst gaat geheel naar de reservatenwerking.
Een bak van zes 1-literflessen kost 20 euro incl. 4,5 euro leeggoed. Per fles betaal je 2,85 euro (incl. 0,25 euro leeggoed).
Sla twee vliegen in één klap: drink lekker sap en steun meer natuur.

Het *Vlaamse Ardennensap* is verkrijgbaar bij de volgende *Natuurpunt*-afdelingen:

- *Natuurpunt Vlaamse Ardennen – werkgroep Maarkebeekvallei*, p/a Berkenstraat 15 te Etikhove – 0475/42 55 70
- *Rondom Burreken*, p/a hoeve Molenzicht, Tonnestraat 2 te Horebeke – 0471/38 17 14 en p/a Smisstraat 33 te Elst - 0474/50 72 88
- *Natuurpunt Middenloop Zwalm – vzw Boembekemolen*, Boembeke 18 te Brakel – 09/361 03 00
- *Natuurpunt Sint-Lievens-Houtem*, p/a Polbroek 38 te Sint-Lievens-Houtem – 0495/38 73 29
- *Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus*, p/a Zottegemstraat 2, Schorisse – 0475/45 05 34

Er zijn meer afhaaladressen, verspreid over de Vlaamse Ardennenregio o.m. te Ronse, Oudenaarde en Zottegem.
Meer informatie en bestellingen voor verderverkoop bij *Filip Hebbrecht* (0490/57 18 33).

We verkopen ook een blond, licht troebel fruitbier van hoge gisting - ***Boembeke Luiwerk*** - waarvoor je terecht kunt bij de *vzw Boembekemolen*, Boembeke 18 te Brakel – 09/361 03 00.

v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, T 09 386 38 95